

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΗΣ ΤΡΩΑΔΟΣ

Συμβολή ΣΤ'

Συνεχίζω και σ' αὐτὸν τὸν τόμο τῆς Δωδώνης τὴ δημοσίευση τῶν διορθώσεών μου στὸ ἀνέκδοτο κείμενο τοῦ Πολέμου τῆς Τρωάδος¹.

Τὰ δῶρα τους ἐβάλασιν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ·
πολλὰς φοράς τὰ ἄψασι μετὰ φλογμοῦ μεγάλου·
φλόγα ποτὲ οὐκ ἤμπόρεσε νὰ ἀνάψη εἰς τὸ παράπαν,

11790 οὐδ' εἰς τὰ δῶρα ἔγγιξεν, ὡς ἔκαμνε τὸ πρῶτον.

11788 φοράς Pap., Par maintes feiz les alumerent F 25518: φο Α || τὰ ἄψασι Pap., cf. 11797 et 11828 ἄψαν τα: ἀνάψασι Α || φλογμοῦ μεγάλου Pap.: μεγάλου φόβου Α || 11789 φλόγα Pap., Mais onc li feus nes aluma F 25519: ἀλλὰ Α.

Στὸν στίχο 11788 ἡ διόρθωση τὰ ἄψασι εἶναι ἀπλή και ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὸ νόημα. Ἡ διόρθωση τοῦ μετὰ μεγάλου φόβου σὲ μετὰ φλογμοῦ μεγάλου δὲν εἶναι βέβαια ἀπαραίτητη ἀλλὰ καθιστᾷ πιὸ περιεκτικὸ τὸ κείμενο. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι τὸ γαλλικὸ πρότυπο δὲν ἔχει ἐδῶ τίποτε.

Στὸν στίχο 11789, ἂν και ἡ λέξη ἀλλὰ ἀποδίδει τὸ γαλλικὸ Mais, ἡ ἀπουσία ὁποιασδήποτε λέξης πού νὰ ἀποδίδει τὶς λέξεις li feus και πού νὰ μπορεῖ νὰ ἐννοηθεῖ ὡς ὑποκείμενο τῶν ρημάτων νὰ ἀνάψη και ἔγγιξεν με ἀνάγκασε νὰ διορθώσω τὸ ἀλλὰ σὲ φλόγα. Ὅσο για τὴν ἀντίθεση, δηλώνεται ἱκανοποιητικὰ με τὸ ἀσύνδετο σχῆμα.

*

11800 "Ἄκουσον πάλι <δ> γέγονε φρικτότερον σημεῖον:
ἓνας μεγάλος ἀετός, φοβερὸς ἐν μεγέθει,

...
ἔλα τὰ ἐπερυσύναξε τὰ δῶρα τῆς θυσίας,

11805 ἕσα κοιμώμενα ἠύρηκεν ἀπάνου τῆς τραπέζης·
εἰς τὸ φουσσᾶτον ἔξωθεν <τὰ> ἀπήθωσεν Ἑλλήνων

11800 "Ἄκουσον πάλι δ γέγονε Pap., Roëz un signe pesme e fier F 25542: εἰς αὐτὸν πάλιν γέγονε Α, cf. 11844 ἄκουσον ~ Oëz F 25613 || 11806 τὰ ἀπήθωσεν Ἑλλήνων Pap., As nes le pose en l'ost Grezeis F 25551: ἀπῆλθε τῶν Ἑλλήνων ΑΒ, cf. 11794 ἀποθῶκαν Α ~ Ront posé F 25533.

1. Βλέπε προηγούμενο τόμο, Δωδώνη ΙΖ' (1988), σελ. 31, σημ. 1.

Στὸν στίχο 11800 ἡ γραφή τοῦ A εἶναι προφανῶς λαθασμένη καὶ τὸ F μᾶς βοηθεῖ νὰ τὴ διορθώσουμε.

Στὸν στίχο 11806 ἡ γραφή τῶν χειρογράφων AB ἂν καὶ δίνει κάποιο νόημα ἀφήνει ἔκθετους τοὺς στίχους 11804-5, γιὰτὶ δὲν μᾶς πληροφορεῖ γιὰ τὴν τύχη τῶν δώρων τῆς θυσίας. Συνάμα δίνει κείμενο ποὺ δὲν ἀντιστοιχεῖ ἐντελῶς μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο. Ἡ διόρθωση τοῦ ἀπῆλθε τῶν σὲ <τά> ἀπήθωσεν διορθώνει καὶ τὶς δύο ἀτέλειες τῆς γραφῆς τῶν AB.

*

Ἄλλ' ὁ κύρ Κάλκας ὁ σοφὸς ταῦτα τοὺς ἐρμηνεύει:
ὁ ἀετὸς ὁ φοβερὸς δείχνει τὴν δεσποτεῖαν
11820 ἦν ἔχουσιν οἱ Ἕλληνες ἐπάνωθεν τῶν Τρώων,
πολλὰ γοργὸν καὶ σύντομα, χωρὶς ἀντιλογίας.

11821 γοργὸν Pap.: δὲ A.

Ἡ γραφή δὲ τοῦ A, μοναδικοῦ χειρογράφου ποὺ σώζει αὐτὸν τὸν στίχο, τὸν καθιστᾷ μετρικᾶ ἀπαράδεκτο. Ἡ ἀντικατάστασή του μὲ ἓνα συνώνυμο τοῦ ἐπιρρήματος σύντομα αἶρει τὴν μετρικὴ ἀδυναμία.

*

Ἡ Κουβὰ ἡ βασίλισσα εἰς τοὺς θεοὺς ὑπάγει
...
χαρίσματα τοὺς ἤφερε, χρησιμώτατα δῶρα,
11827 καὶ τὸ θυσιαστήριον <ἐπλείσθη> ἕως ἄνω.

11827 ἐπλείσθη ἕως ἄνω Pap.:] ἕως ἄνω [B ἐγέμισεν ἀπάνου A.

Ξεκινώντας ἀπὸ τὴν γραφή τοῦ A ποὺ τὴν θεωρῶ μετάφραση τῆς ἀρχικῆς γραφῆς συμπλήρωσα τὴν χασματικὴ γραφή] ἕως ἄνω [τοῦ B.

*

Καὶ ὅσοι ἐγλυτώσουν ἀπ' αὐτῆς ὅλοι τῆς ἐρημίας
11857 θέλουν εἶσθαι ἐξάποροι ἡμέρας τῆς ζωῆς τους.

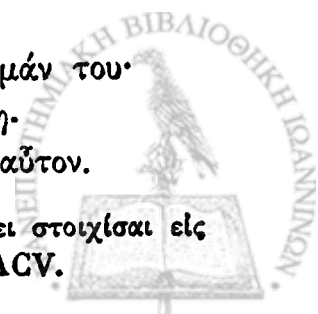
11857 ἐξάποροι Pap., cf. F 25637-39 Raient seront e pain querant | Par cest pais tuit li manant | E sofraitos e apovri: ἐγνώριζε AV ἐξόπιθεν C.

Καὶ ἡ γραφή ἐγνώριζε τῶν AV καὶ ἡ γραφή ἐξόπιθεν τοῦ C εἶναι ἀπλὰ παραγεμίσματα τοῦ στίχου καὶ παρακούσματα τῆς ὀρθῆς γραφῆς ἐξάποροι.

*

11875 Τόσα εἶπε, τόσα ἐσύντυχε, τὸν φέρνει εἰς θέλημάν του·
ἀτός του μὲ τὰς χεῖρας του ἐδιέβη νὰ τὸ ἐπάρη.
Καὶ τοῦτο, λέγω το ἀληθές, ἔδει στοιχίσει εἰς αὐτόν.

11875 τὸν φέρνει Pap. metri gratia: φέρνει τον ACV || 11877 ἔδει στοιχίσει εἰς αὐτόν Pap., cf. F 25660 Bien l'œn deüst mesavenir: ἡ διήγησις αὕτη ACV.

Στὸν στίχο 11877 ἡ γραφή τῶν ACV δὲν δίνει ἱκανοποιητικὸ νόημα. Γι' αὐτὸ τὴν θεωρῶ παράκουσμα τῆς σωστῆς γραφῆς ποῦ, ξεκινώντας ἀπὸ τὸ γαλλικὸ πρότυπο, θεωρῶ ὅτι εἶναι αὐτὴ ποῦ προτείνω.

*

11915 Ἄφ' ὅν ἐστράφη Ἄνθηνώρ, συνάγει τὸ λογάριον
κοινῇ ἐκ τὴν χῶραν ἄπασαν ἀπὸ μικροῦς, μεγάλους.

11916 κοινῇ Pap.: κοινεῖ A κεινῇ V.

*

Κέλητα, ἔππον φοβερὸν, ἀγέρωχον, ὑψαύχην
ἐξώρθωσαν νὰ ποιήσουσιν, οὐδὲν ἠξεύρω πλέον.

11928 Ὄρισαν, ἅμα νὰ γενῆ, μετὰ βίας νὰ τὸ<ν> σύρουν
καὶ νὰ τὸ<ν> κανισκεύσουσι τοῦ ναοῦ Μινερούας

11926 ὑψαύχην Pap.: ὑψαύχη AV || 11928 et 11929 τὸν Pap.: τὸ AV.

*

Ἦθελε νὰ ἔνι ἀφρόντιστος ὁ Πρίαμος ἐκεῖσε,

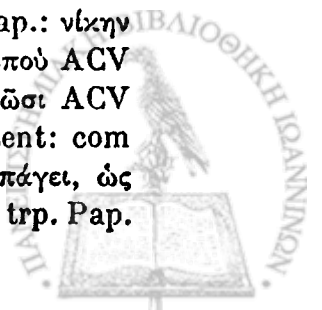
11940 ὅτι ἀγάπην στερεάν, μὲ πᾶσαν ἀληθείαν,
οἱ Ἕλληνες νὰ τὸν κρατοῦν, τίποτε νὰ μὴ σφάλλουν.
Οἱ βασιλεῖς ἀκούσασι τὴν ὄχλησιν τῶν Τρώων:
δίκην μεγάλην κάμνουσι, φιλονικοῦν ἀλλήλως
πολλὰ ἄσχημα καὶ δυνατά, φωνὰς ἀσχημοσύνης.

11945 Ἀπολογίαν ἐπήρασιν ἐκ Πρίαμον, ὑπάγουν.
Οὐδὲν ἠθέλαν νὰ κραχθοῦν ἐκείνην τὴν ἡμέραν,
ὅταν τὸ τέρμενον, φημί, εἶχασιν ἀμφοτέρως
ὁμοῦ νὰ ὁμόσουν ὅλοι τους, μήπως κατεντραπῶσι.

Τοῦτοι ὑπᾶν, εἴ τι ἂν γενῆ εἰς ὅσους φοβερίζει
11950 τὸ τῶν Ἑλλήνων πέλαγος ἐκείνου τοῦ φουσσάτου.
Ἄν εἶχαν μείνει μοναχὰ μόνον καὶ τρεῖς ἡμέρας,
ποδάρην οὐκ ἐγλύτωνεν ἀπ' αὐτοὺς μὴ σφαγῶσιν.
Σὺν τούτοις ἦν Φιλεμενής, ὁ μέγας Παμφλαγόνων.
Εἰς τὰ ἐδικὰ του ἐδιέβηκε πολλὰ θλιμμένος, λίαν·

11955 ἀπὸ χιλίους καβαλλαρίους, εὐγενικοὺς καὶ δοῦκας
ὅπρ' εἶχε φέρει μετ' αὐτόν, ἔστρεψαν ἐνενηντα.

11942 Οἱ βασιλεῖς (sc. reges socii Troianorum) Pap., Li rei, li prince e li de-
meine | . . . | Virent que cil de la cité | Faiseient plait vil e hontos | E a lor ues
trop vergondos F 25748-52: οἱ Ἕλληνες ACV ex v. 11941 || 11943 δίκην Pap.: νίκην
ACV || 11948 ὁμοῦ Pap., cf. 11985 ἐκεῖ κοινὰ ἐγένοντο οἱ ὄρκοι ἀμφοτέρως: ὁποῦ ACV
|| κατεντραπῶσι Pap., Qu'il ne fussent del tot honi F 25758: καὶ ἐντραπῶσι ACV
|| 11949 Τοῦτοι ὑπᾶν, εἴ τι ἂν γενῆ εἰς ὅσους φοβερίζει Pap., Cil s'en partent: com
qu'il estace | A ceus cui l'ost des Greus manace F 25759-60: Τοῦτος ὑπάγει, ὡς
ἠμπορεῖ, ὁποῦ εἶχε φοβερίσει ACV || 11951 εἶχαν Pap.: εἶχε ACV || 11953 huc trp. Pap.

cl. F 25764-67 S'il sojournassent les trois dies, | Mort fussent tuit e detrenchiez,
| Ja d'eus toz n'en eschapast piez. | Vait s'en li reis Philemenis: post 11950 praeb.
ACV || Σὺν τούτοις ἦν Παρ.: οὗτος ἦτον ACV || 11955 καὶ δοῦκας Παρ.: καὶ δέκα AC
δουκάδες V || 11956 ἔστρεψαν Παρ.: ἔστρεψεν ACV.

Στὸν στίχο 11942 ἡ λανθασμένη γραφή οἱ "Ἕλληνες προέρχεται ἀπὸ τὴν ἴδια ἔκφραση στὸν στίχο 11941, ἐνῶ ἡ διόρθωση ποὺ προτείνω στηρίζεται στὸ F. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν διόρθωση *δίκτην* ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὸ γαλλικὸ *plait* ἀντὶ γιὰ τὴν γραφή *νίκη* στὸν στίχο 11943, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλες τὶς διορθώσεις ποὺ προτείνω στοὺς ἄλλους στίχους, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν διόρθωση *ὁμοῦ* ἀντὶ ὁποῦ στὸν στίχο 11948 ποὺ τὴν στηρίζω στὸν ὅμοιο στίχο 11985.

*

Εἰς ἓνα δρόμωνα εὐμορφον, βασιλικόν, ώραϊον,
ὁποῦ καὶ μόνος ἔχρηζε πλέον παρὰ δύο πόλεις,
11965 ἀπέσω τὸ ἔθεκασι τὸ κορμὶν τῆς ώραίας
μετὰ μύρου πολιτικοῦ καλὰ μεμυρισμένον,
μηδὲ διὰ ζέσταν πώποτε μηδὲ διὰ θέρο ὁμοίως
νὰ μηδὲν ἔβγη πούπετε κακίστη μυρωδία.
Ἄπο τὰς νταμιζέλας τῆς, τὰς τιμημένας κόρας,
11970 ὁποῦ εἶχε φέρει χίλιες, ἐστράφησαν καὶ μόνον
τρὶς ἑκατὸν τριάκοντα, τρὶς δεκαπέντε δύο.

11963 δρόμωνα Παρ., curre F 25777: δρόμον ACV || 11967 θέρο Παρ., Ne por esté ne por chalor F 25781: κρύον ACV || 11971 τρὶς bis Παρ.: τρεῖς bis ACV.

Στὸν στίχο 11963 ἡ γραφή τῶν χειρογράφων *δρόμον* εἶναι προφανῶς ἐσφαλμένη ἀλλὰ θυμίζει τὴν λέξη *δρόμων*, αἰτ. *δρόμωνα*, ποὺ ὅμως σημαίνει ἑλαφρὸ πλοῖο, ἐνῶ ἡ σημασία «ἄμαξα» δὲν μαρτυρεῖται γι' αὐτὴν τὴν λέξη.

Στὸν στίχο 11967 ἡ ἐσφαλμένη γραφή *κρύον* εἰσῆλθε στὸ κείμενο μηχανικὰ λόγῳ τοῦ ἀντιθετικοῦ ζεύγους *ζέστη-κρύο* ἐκτοπιζοντας τὴν σωστὴ γραφή *θέρο*, γαλλικὰ *esté*.

*

11981 Μετὰ δὲ ταῦτα τῇ ἐξῆς, χωρὶς ἄργιας καμμίας,
ἤφεραν τὰ εἰκονίσματα, τοὺς θεοὺς τοὺς μεγάλους,
εἰς ἓν ἀλώνι. Ἐστάθησαν ἐκεῖ Ἕλληνες οἱ πρῶτοι,
ἐκεῖ ἐξῆλθε Πρίαμος πάλιν μετὰ τὸν λαόν του.

11981 ἄργιας Παρ.: ἀργῆς ACV || 11983 ἐκεῖ Παρ., La sont aüné li Grezeis F 25813: οἱ ACV.

*

Ἄπ' αὐτοῦ πάλιν ὤμοσεν Ἴδομελένος, Θόας,
11997 ὁ βασιλεὺς Ἑμέλιος, Μενέλαος καὶ Νέστωρ

...

12000 Εἰς τὸν Κρόνιον ὠμόσασι, θεὸν τὸν φυλακτὴν τους

11996 αὐτοῦ Pap., Après F 25825: αὐτοὺς ACV || 11997 Μενέλαος καὶ Νέστωρ Pap., Nestor e Menelaus F 25827: Μενέλαος ὡσαύτως CV καὶ μετ' αὐτὸν Μενέλαος A || 12000 Κρόνιον Pap., reis Jupiter F 25831: Κρόνον ACV.

Στὸν στίχο 11996 ἡ διόρθωση αὐτοῦς σὲ αὐτοῦ εἶναι αὐτονόητη.

Στὸν στίχο 11997 ὁ ἔλληνας μεταφραστὴς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραμέρισε τὸ ὄνομα ἐνὸς τόσο σημαντικοῦ ἥρωα ὅπως ὁ Νέστωρ γιὰ νὰ τὸ ἀντικαταστήσει μὲ τὸ παραγέμισμα ὡσαύτως.

Στὸν στίχο 12000 ὁ μεταφραστὴς θὰ μπορούσε νὰ ἀποδώσει τὸ ὄνομα Jupiter μὲ τὸν τύπο Ἰουπιτῆς, ὅπως κάνει καὶ σὲ ἄλλους στίχους. Προτίμησε ὅμως νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ πατρωνυμικὸ Κρόνιος.

*

Δύο θυσίας ἔποιικαν, ἐμέρισαν εἰς δύο:

ἄσοι ὠμνυαν ἀνάμεσα ἐπέρνουν τῶν θυσίων.

12005 Τοῦτο ἦν σημεῖον, ἐνδειξίς τάχα ὅτι νὰ κρατήσουν
τοὺς ὄρκους, τὴν συμβίβασιν, ἦν ἔποιικαν ἀντάμα
Αἰνείας ὁ κατάρατος μετὰ Ἀθηνῶρ Ἰούδα.

12004 ἄσοι C: εἰς ἄσοι AV || ὠμνυαν Pap., juroënt F 25837: ὀμνύουν A ὀμνέουν CV || 12005 ἦν σημεῖον, ἐνδειξίς τάχα ὅτι Pap., Ço esteit signe e demostrance | Qu' il tenissent la covenante F 25839-40: τὸ (om. A) σημεῖον ἔδειχνε τάχατε ACV || 12007 Ἀθηνῶρ Ἰούδα Pap., E Antenor, li vieuz Judas F 25842: Ἀθηνωρίδους (-δη V) ACV.

*

Λέγει ὅτι ἐξ ὅσες ἀπ' ἀρχῆς ἐγίνοντο τοῦ κόσμου
καὶ ἐκεῖνες ὅπου ἐξόπισθεν μέλλωσι γεννηθῆναι
καλλιώτερη οὐκ ἐγένετον εἰς φρόνεςιν, εἰς γνῶσιν.

12020 Καὶ αὐτοὶ πάλιν παρακαλοῦν τὸν Πρίαμον γνησίως
τοῦ νὰ τοὺς ποίση χάριταν, διὰ νὰ ἔχουν κανισκεύσει
τὴν Μινερούαν τὴν θεάν, πρὶν νὰ διαβοῦν ἐκεῖθεν,
<ἐξ> ὅ,τι οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ ἱερεῖς τοὺς εἶπαν
<καὶ> ὤρκωσαν νὰ τὸ ποίσουσιν, ὅπως μὴ τοὺς ποντίσῃ.

12017 ὅτι ἐξ Pap.: ὅτι εἰς A om. CV || 12023 ἐξ ὅ,τι Pap., cf. F 25865-72: ὅτι ACV || εἶπαν AV: εἶπαν νὰ θυσιάσουν C || 12024 καὶ ὤρκωσαν Pap., E bien nos jurent e afiënt F 25870: ὤρισαν ACV.

*

Ἡ Μινερούα τὸ ζητᾶ καὶ θέλει νὰ τὸ ἐπάρῃ
μετὰ χαρᾶς καὶ μὲ λιτὲς ἐπαραλάβετέ το).

12030 Ὁ Πρίαμος ἐσώπασε, τίποτε οὐκ ἀπεκρίθη,
 ἀλλ' Αἰνείας τὸν ἔβαλε καὶ Ἀνθενώρ εἰς λόγους,
 εἰς διδαχάς, εἰς σύνεσιν, διὰ νὰ τὸν παρακύψουν.
 Ἦθελε κἄν οὐκ ἤθελεν, ἐποῖσαν τον, κατέφη.

12029 καὶ μὲ λιτὲς (vel μετὰ λιτῆς) ἐπαραλάβετε το Pap., O joie e o procession
 | Le recevez F 25880-1: καὶ μελητῆς καὶ παραλάβετε το (τον C) CV || 12030 ἐσώπα-
 σε Pap., Prianz li reis à ço se taist F 25883: ἐδίστασε ACV || 12033 κατέφη vel
 κατανεῦσαι sine τον, vel τὸν ᾠϊκαν κατανεῦσαι vel ἐστέρχθη vel ἐτάχθη (cf. καὶ ἐτά-
 χθηκέ τους το B) Pap.: κατῆλθε ACV.

*

12035 Ὁ λαὸς τοὺς ἐπίστευεν ὅτι ἀπ' ἐκείνους ἔνι
 ἡ Τροία τους νὰ γένηται εἰς ἀγάπην Ἑλλήνων.
 Ἄλλ' καὶ τί τοὺς ἔμελλεν ἐκείνους τοὺς ἀθλίους!
 Φοβερὸν τὸ μελλόμενον τῇ ἀνοχῇ τοῦ κτίστου!
 Οἱ Ἕλληνες ἐξώρθωσαν καὶ τοῦ Ἐπιού τὸν ἵππον

12040 εἰς τέσσαρας χοντροὺς τροχοὺς, φοβεροὺς ἐν μεγέθει,
 ἐσήκωσαν ἐπάνω τους αἱ μαλαγαὶ τῆς τέχνης.
 Ὡς πρᾶγμα φοβερῶτατον, εἰς τὸν ἵππον ἐκείνον
 κοινῇ λαοὶ συνάγονται, σκοντίζουν το, ταβρίζουν.

12036 ἡ Τροία τους νὰ γένηται εἰς ἀγάπην Ἑλλήνων Pap., Seit la cité de Troie
 en raiz F 25892: ἡ τρέβα τους νὰ γένηται (γένεται V γίνεται A) καὶ ἀγάπη τῶν Ἑλ-
 λήνων ACV || 12038 τῇ ἀνοχῇ Pap.: τῆς ἀνοχῆς ACV || 12039 τοῦ Ἐπιού Pap., Qu'
 ot faite e dreciee Epius | Sor roës forz e granz e dures | Ont sus levees les faitures,
 | Li las e li entravement F 25896-99: ἐποίησαν ACV || 12041 ἐσήκωσαν Pap.: ἐ-
 σίεσαν AC δσίησαν C δσοι ἦσαν V || αἱ μαλαγαὶ Pap.: τὴν μαλαγὴν AX τὴν μεγάλην CV
 || τῆς AVX: τῆς C || 12043 κοινῇ λαοὶ Pap., tote la gent | Comunaument F 25900
 -1: κοινολαοὶ ACVX ὄλοι τους B.

Ὁ στίχος 12038 δὲν ἔχει ἀντίστοιχο στὸ γαλλικὸ πρότυπο καὶ ὑπο-
 θέτω πὼς ἀποτελεῖ κατὰ τὸ μισὸ ἀνάπτυγμα τοῦ προηγούμενου στίχου καὶ
 κατὰ τὸ ἄλλο μισὸ ἀπλὸ παραγέμισμα. Διόρθωσα τὴν ἔκφραση τῆς ἀνοχῆς
 τῶν ACV ἔτσι ὥστε νὰ ἀποκτήσει νόημα. Στὸν στίχο 12039 ἡ λέξη ἐποί-
 ησαν δὲν προσθέτει τίποτε στὸ συνώνυμο ἐξώρθωσαν, ἐνῶ ἀντίθετα ὁ κα-
 τασκευαστῆς τοῦ ἵππου, ὁ Ἐπιός, δὲν ἀναφέρεται. Ἔτσι ἐπιβάλλεται νὰ
 διορθωθεῖ τὸ ἐποίησαν σὲ τοῦ Ἐπιού. Στὸν στίχο 12041 ἀντικατέστησα
 τὸ προφανῶς ἐφθαρμένο ἐσίεσαν ἢ δσίησαν ἢ δσοι ἦσαν μὲ τὸν τύπο ἐσή-
 κωσαν πού μεταφράζει τὸ γαλλικὸ ont sus levees, καὶ ἐπειδὴ τὴν μαλαγὴν
 εἶναι ἀσύνταχτο καὶ δὲν δίνει νόημα, τὸ διόρθωσα στὴν ὀνομαστικὴ αἱ μα-
 λαγαί, ὑποκείμενο τοῦ ἐσήκωσαν. Τέλος στὸν στίχο 12041 ἀντικατέστησα
 τὴν ἀνύπαρκτη λέξη κοινολαοὶ μὲ τὸ ἐπίρρημα κοινῇ, πού μεταφράζει τὸ
 comunaument, καὶ τὸ οὐσιαστικὸ λαοί.

*

Τόσα ἔναι μέγα καὶ χοντρὸν, τινὰς οὐδὲν τὸ βλέπει,
 δς νὰ μὴδὲν θαυμάζεται, εἰς ἑαυτὸν νὰ <μῆ> λέγη
 12047 τὸ πῶς τὸ ἔργον γέγονε καὶ πῶς οἰκοδομήθη.

12046 δς νὰ Pap., cf. F 25905-7: τόσα ACVX || μῆ suppl. Pap.

Ἡ διόρθωση τοῦ τόσα, ποῦ προφανῶς προέρχεται ἀπὸ τὸ τόσα τοῦ προηγούμενου στίχου, καὶ ἡ προσθήκη τοῦ μῆ διορθώνουν ἓνα ἐφθαρμένο χωρίο καὶ τὸ καθιστοῦν σύμφωνο μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο.

*

12051 Οἱ ἔσωθεν <πάλε> ἐόρταζαν, χαρὰν μεγάλην εἶχαν·
 διαιτητὴν χαρμόσυνον ἐκ>δέχοντο <ἐκ> τοῦ ἵππου.
 Μετὰ λιτῆς ὑποκριτῶν, προσκυνητῶν τῶν πάντων,
 ἦλθαν, συναπαντοῦσιν τον ἔξωθεν τῆς Τρωάδος.

12051 πάλε ἐόρταζαν Pap., refestivoënt F 25911: ἐχαίρονταν ACVX ἐχαιρόντησαν B || 12052 διαιτητὴν — ἵππον Pap., Qui lor grant joie i esperoënt F 25912: διότι τὴν χαρμόσυνον ἐδέχοντο (-ταν X) τοῦ ἵππου ACVX διότι ἐδεχόντησαν τὸν ἵππον τὸν χαλκένιον B || 12053 ὑποκριτῶν, προσκυνητῶν Pap.: ὑποκριτῆς προσκυνητῆς ACVX.

Στὸν στίχο 12051 προσπάθησα νὰ διορθώσω τὴν γραφὴ τῶν χειρογράφων σύμφωνα μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο ποῦ διακρίνει ἀνάμεσα στὸ refestivoënt καὶ στὸ joie. Ὁ στίχος 12052 ἔχει ἀμφίβολο νόημα καὶ εἶναι μᾶλλον λανθασμένος. Τὸ ἴδιο ἐφθαρμένος φαίνεται νὰ εἶναι καὶ ὁ ἐπόμενος στίχος. Τὴν λέξη ὑποκριτῶν τὴν χρησιμοποίησα μὲ τὴν σημασία τοῦ μάντη, τοῦ ἐρμηνευτῆ τῶν θεῶν σημείων.

*

12065 ἐπεὶ τὸ πρᾶγμα γίνεται εἰς εὐκόλον ραδίως,
 ἄνευ τινὸς <ῆ> ἄργητας ἢ ὄχλησης καμμίας
 τὸ πλοῦτος νὰ ζητήσωμεν τὸ ἐτάξαν νὰ μᾶς δώσουν·

...

Καὶ τίς νὰ γράψῃ τὴν χαρὰν ἐκείνην τὴν μεγίστην,
 ἣν ἐπολέμου ἀπαντες τῆς Τροίας γηθοσύνως

12075 τὸν θάνατο εὐλαβούμενοι δν ἦν παθεῖν ἀθλίως!

Τοσαῦτα πάλιν λέγοντα ἐφθειάνουν τὰ καράβια.

12066 ἢ ἄργητας Pap.: ἄργητος CV ἀργήτητος AX || 12067 τὸ πλοῦτος Pap., Des aveirs F 25930: τὸ πρᾶγμα ACVX || 12075 τὸν θάνατο εὐλαβούμενοι δν ἦν παθεῖν Pap., cf. F 25941 O si grant veneracion: τὸν θάνατον ἐβλέποντες δν ἔπαθαν AVX || 12076 Τοσαῦτα ... λέγοντα Pap., Entre tant dis F 25945: εἰς αὐτὸν (αὐτὸν AX) ... λέγω σας AVX.

Στὸν στίχο 12066 ὁ τύπος ἀργήτης-ἀργήτητος εἶναι ἀμάρτυρος καὶ μᾶλλον ἀπίθανος, ἐνῶ ὁ γνωστὸς τύπος εἶναι ἄργητα-ἄργητας τὸν ὁποῖο ἀποκαθιστῶ συμπληρώνοντας μετρικὰ τὸν στίχο μὲ τὸ διαζευκτικὸ ἢ. Στὸν

στίχο 12067 αντικατέστησα τὸ ἄχρωμο πρᾶγμα μετὸν τύπο πλοῦτος ποὺ ἀποδίδει ἀκριβέστερα τὸ γαλλικὸ *aveirs*. Ξεκινώντας ἀπὸ τὸ γαλλικὸ *venegacion* αντικατέστησα τὸν τύπο *ἐβλέποντες* μετὸ ὁμόηχο εὐλαβούμενοι. Οἱ Τρῶες δὲν ἔχουν ἀκόμη πάθει ἀλλὰ τὸς μέλλεται νὰ πάθουν: ἔτσι αντικατέστησα τὸ *ἔπαθαν* μετὴν ἔκφραση *ἦν παθεῖν*, ποὺ ἀναφέρεται στὸ μέλλον. Τέλος στὸν στίχο 12076 ἡ ἔκφραση *εἰς αὐτὸν λέγω σας εἶναι ἀκατανόητη* ἐνῶ ἡ γαλλικὴ ἔκφραση *entre tant dis* μένει ἀμετάφραστη: ἡ διόρθωσή μου *τοσαῦτα...λέγοντα* αἶρει καὶ τὰ δύο προβλήματα.

*

12080 Βουλὴν δὲ ξενοχάραγην οἱ Ἕλληνες ἐπῆραν
τοῦ νὰ μὴ λάβουν τὴν λαμπρὰν Ἑλένην ἐκ τῆν Τροίαν,
ἕως ἂν τὴν Τροίαν ἄρωσι, πορθήσουσιν καὶ χαλάσουσιν.

12082 *ἕως ἂν Pap., Desci que la cité avreient | Prise F 25952-53: ὡσάν AVX.*

Ἡ διόρθωσις τοῦ ὡσάν σὲ *ἕως ἂν* ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὸ νόημα.

*

Ἄλλ' οὐκ ἀρέσει καὶν ποσῶς τοῦτο τοῦ Μενελάου,
ὅμως οὐδὲν τὸ δύναται ἀλλέως νὰ τὸ ποίση,
12088 διὰ τοῦτον οὐ <νὰ> ἐγίνετον οὐδὲ πλέον οὐδὲ ἐλάττον.

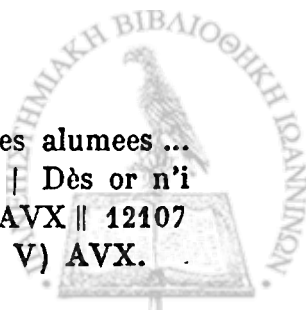
12088 τοῦτον (scil. Menelaum) *Pap., Por lui n'en sereit plus ne meins F 25961: τοῦτο AVX || οὐ νὰ Pap.: οὐκ AVX || ἐλάττον Pap.: ὀλίγον AVX.*

Στὸν στίχο 12088 τὸ νόημα δὲν εἶναι σαφές: νομίζω πὼς ὁ μεταφραστής προσπάθησε νὰ ἀποδώσει κατὰ λέξιν τὸ γαλλικὸ κείμενο, ἐνῶ οἱ ἀντιγραφεῖς ἀλλοίωσαν τὸν στίχο γιατί δὲν τὸν κατανοοῦσαν. Ἡ διόρθωσή μου ἀποκαθιστᾷ τὸ ἀρχικὸ κείμενο.

*

Ἄπ' αὐτοῦ εἰς τὴν στράταν τοὺς ἐβάλλθησαν, ὑπάγουν,
καὶ τὰς κατοῦνας ἀναψαν, ὅλας τὰς πυρπολοῦσιν,
ὅπου τὰς εἶχαν, ἤξευρε, ὅλας καλὰς, ὡραίας,
πόλιν παμπληθοάνθρωπον ἔξωθεν τῆς Τρωάδος.
12105 μετὰ χαρᾶς τὰς ἔκαψαν, λέγει Διτῆς καὶ Δάρης.
Ἄπ' αὐτοῦ πλέον οὐδὲν ἀργοῦν, ὑπάγουν τὴν ὁδὸν τοὺς.
Τὰ ἄγκυρα ἐσύρασιν, εἴκουσι καὶ τὰ λαίφη·
τρισχίλια λαμπρότατα ἐφάνησαν ἐξαίφνης.
Ὅλα σημεῖα ἔφερον ἀπὸ καταξαμίτου.

Versus 12102-12106 huc transp. *Pap., cf. F 25981 Si ont les loges alumees ... 25987-90 Volentiers i ont les feus mis, | Si com dit Daires e Ditis. | Dès or n'i sont plus demoré: | Des porz se sont desaancre: post 12109 praeb. AVX || 12107 Τὰ ἄγκυρα ἐσύρασιν, εἴκουσι Pap.: Τὰ κάτεργα ἐκινήσασι, εἴκουσι (om. V) AVX.*

Ἡ μετατόπιση τῶν στίχων 12102-12106 ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὴν λογικὴ ἀλληλουχία τῶν γεγονότων καὶ ἀνταποκρίνεται στὸ γαλλικὸ πρότυπο. Ὅσο γιὰ τὴν διόρθωση ποὺ ἐπιχειροῦ στὸν στίχο 12107, ἀποσκοπεῖ καὶ αὐτὴ στὴν καλύτερη ἀπόδοση τοῦ γαλλικοῦ κειμένου. Ἰδιαίτερα ὁ τύπος εἴκοσι δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι λανθασμένος.

*

“Ολοι ἐκαβαλλίκευσαν κατὰ τῆς πόλης Τροίας
καὶ τὸν πυρσὸν ὠράκασιν ἔνδοθεν τῆς Τρωάδος,
ὃν ἄψε Σίνων ὁ σοφός, ὃς ἦτον εἰς τὸν ἵππον
κεκλεισμένος ἐνδότερον· ὄρον εἶχεν ἀπ’ αὐτοῦ,
12125 οἶαν ὦραν σιγήσουσιν ἅπαντες οἱ τῆς χώρας,
τότε νὰ ἄψη τὸν φανόν, οἱ Ἕλληνες νὰ φθάσουν.
Οἱ δημηγέρτες <τὸ> ὠρθωσαν, οὕτως ἐπαραγγεῖλαν.

12123 ὃν ἄψε Pap.: ἀναψε AX ὃν εἶχε V || 12126 τότε νὰ ἄψη τὸν Pap.: τότε νὰ ποίση τὸν AVX ἐκεῖνος ἔποιε B || 12127 τὸ suppl. Pap.

Ἡ γραφὴ τοῦ V στὸν στίχο 12123 εἶναι κατὰ τὸ ἥμισυ σωστὴ καὶ ἐπιτρέπει τὴν διόρθωση τοῦ ἀναψε ποὺ δίνουν τὰ A καὶ X στὸ ὀρθὸ ὃν ἄψε. Ξεκινώντας ἀπὸ αὐτὴν τὴν διόρθωση ἀντικατέστησα στὸν στίχο 12126 τὸ ἀνούσιο ποίση μὲ τὸ ἀκριβέστερο ἄψη. Τέλος στὸν στίχο 12127 μοῦ φαίνεται ἀπαραίτητη ἡ προσθήκη τῆς ἀντωνυμίας τό.

*

12141 Στάς ρύμας ἐχωρίσθησαν κτείνειν Τρῶας ἀθλίους.
Ἡ νύξ γὰρ ἦτον σκοτεινὴ, ἀφεγγος τὸ καθόλου.
Εἶχαν σημεῖα οἱ Ἕλληνες δοσμένα διὰ τὴν νύκτα,
ὅπως ἀλλήλως μὴ σφαγοῦν, νὰ κτείνουσι τοὺς ἄλλους.

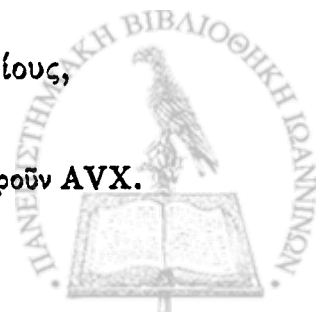
12141 κτείνειν Τρῶας ἀθλίους Pap.: κτείνουσι τοὺς ἀθλίους AVX || 12143 δοσμένα Pap., Signes se sont entredoné F 26051: δώματα V δώματι AX.

Στὸν στίχο 12141 ἡ γραφὴ τῶν χειρογράφων δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι σωστὴ, ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες δὲν ἔχουν ἀκόμη ἀρχίσει νὰ σκοτώνουν τοὺς Τρῶες· γι’ αὐτὸ ἀντικατέστησα τὴν ὑποτακτικὴ μὲ τὸ τελικὸ ἀπαρέμφατο κτείνειν. Ἡ ἔκφραση τοὺς ἀθλίους εἶναι ἀόριστη, ἀλλὰ εὐκόλα διορθώνεται στὸ ὀρθὸ Τρῶας ἀθλίους. Στὸν στίχο 12143 οἱ γραφές τῶν κωδίκων V καὶ AX εἶναι προφανῶς λανθασμένες, γι’ αὐτὸ τίς διόρθωσα στὸ ὁμόηχο δοσμένα ποὺ ἀποδίδει τὸ γαλλικὸ entredoné.

*

12150 Τινὰν οὐδὲν περιτηροῦν, ἀνηλεῶς τοὺς πάντας,
ἄνδρας, γυναῖκας, γέροντας, νέους, πτωχοὺς, πλουσίους,
ὄρφανούς, χήρας, πένητας, ὄλους τοὺς κατακόπτουν

12150 περιτηροῦν Pap., N’i espargnent a rien vivant F 26057: παρατηροῦν AVX.

Ἡ γραφή παρατηροῦν δὲν δίνει ικανοποιητικὸ νόημα καὶ οὔτε ἀποδίδει τὸ γαλλικὸ *espargnent*. Ὑποθέτω ὅτι ὁ μεταφραστὴς χρησιμοποίησε τὸ ρῆμα *περιτηρῶ* μὲ τὴν σημασία πού ἔχει τὸ ρῆμα *περιορῶ*, «βλέπω μὲ ἀδιαφορία, παραμελῶ».

*

Μαργαριτάριν καὶ βλαττίν, χρυσάφιν καὶ λιθάριν,
καὶ ἄλλα τίμια φορέματα, τίς νὰ τὰ καταγράψῃ;
12173 τόσον ἐπῆραν, ἤξευρε, τὸ πλέον οὐδὲν τὸ χρήζου
ἴϋπὲρ χρυσίον τὸ πρότερον φορὲς φορτώνουν τότες†

12172 τίμια Pap., E autres aveirs precios F 26097: τινὰ AVX || 12174 sensu caret, sed cf. F 26100 Par mil feiees se chargierent.

*

12209 Ἀλλὰ τούτη ἦν πλεώτερη μᾶλλον καὶ πικροτέρη
τούτη (scil. ζημία καὶ θλιψίς) Pap., Mais sor totes fu ço la maire F 26143: τοῦτοι ACVX || πικροτέρη Pap.: πικροτέροι X πικροτέρους ACV.

*

12239 Κἂν τούτην ἄρον, κρούψε την, τὴν κόρην φύλαξέ την
Κἂν Pap., seveaus F 26184: καὶ ACVX.

*

12255 Τὴν Ἀνδρομάθαν τὴν καλήν, τὴν εὐμορφον ἐκείνην,
καὶ τὴν Κασσάνδραν τὴν λαμπράν, παρθένον σοφωτάτην,
ἐπιάσαν τες εἰς τὸν ναόν, ἐκβάλαν τες ἐκεῖθεν·
οὐδὲν τὰς ἐσκοτώσασι δυνάμει τῆς στρατείας
τοῦ Ὀϊλέου τοῦ Αἴαντος, βασιλέως Ἑλλήνων·

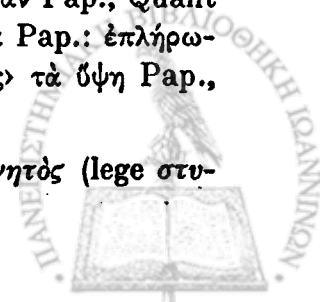
12260 μὲ βίαν τὰς ἐγλύτωση νὰ μὴ τὰς θανατώσουν.
Ἀπὸ τὰς ἄλλας τὰς πολλὰς ἀρχόντισσας, παρθένας,
ὀλίγας ἐγλυτώσασι τοῦ στυγητοῦ θανάτου.

Ὅταν δὲ ἐπῆραν Ἕλληνες, ἀφήρεσαν τὰ πάντα,
τότε χαλοῦν τὸν Ἴλιοῦν, ἀνάψαν καὶ τὴν πόλιν.

12265 Πάντας γὰρ τοὺς προμάχωνας, οἴκους τοὺς λαμπροτάτους,
ὁποῦ ἦσαν χρυσιομούσωτα, μαρμάρια <ὡς> τὰ ὕψη,
ὅλα εἰς τὴν γῆν τὰ ρίπτουσι, κλπ.

12258 δυνάμει Pap.: δύναιμι AX || 12260 ἐγλύτωση Pap., Cil les guari F 26216: ἐγλύτωσησαν V ἐγλυτώσασι AX || 12262 τοῦ στυγητοῦ θανάτου¹ Pap.: τοῦ σιγητοῦ θανάτου AX τὸ στέγειν τοῦ θανάτου V ἀπὸ τὸν ἀδικὸν φόνον B || 12263 ἐπῆραν Pap., Quant tot orent robé e pris F 26220: ἐποῖκαν ABV || ἀφήρεσαν τὰ πάντα Pap.: ἐπλήρωσαν τὰ πάντα AV τὰ πάντα εἰς θέλημάν τους B || 12266 μαρμάρια <ὡς> τὰ ὕψη Pap., li riche palais marbrin F 26225: οὐράνια τὰ ὕψη ABV.

1. Για μιὰ ἀνάλογη διόρθωση βλ. Vita Aesopi, § 1, ed. Perry συνητός (lege στυγητός).

Ἡ ἔκφραση τοῦ σιγητοῦ θανάτου δὲν ἔχει ἀντιστοιχία μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο, ποῦ ἔτσι δὲν μᾶς βοηθεῖ. Νομίζω ὅμως ὅτι εἶναι λανθασμένη καὶ πρέπει νὰ διορθωθεῖ σὲ τοῦ σιγητοῦ θανάτου. Οἱ διορθώσεις ποῦ κάνω στοὺς ἄλλους στίχους ἐπιτρέπουν νὰ προσαρμοσθεῖ τὸ κείμενο τῶν χειρογράφων καλύτερα στὸ γαλλικὸ πρότυπο.

*

Καὶ κοινὸν ἐσυνάχθηκε πάντοθεν ὅθεν ἦτον·
τινάς οὐδὲν ἐτόλμησε τίποτε νὰ κρατήσῃ.

12275 "Όταν δὲ ἐσυνάχθηκεν ἐκεῖνον τὸ χρυσάφιν,
τίς νὰ ἤμπορέσῃ νὰ τὸ εἰπῆ ἢ νὰ τὸ ἐγκωμιάσῃ;

12273 κοινὸν Pap., Amassez fu comunaument F 26235: λοιπὸν ABV || 12273 ἐγκωμιάση Pap.: ἐγνωμιάση ABV.

Στὸν στίχο 12273 εἶναι φανερό ὅτι ἡ γραφή λοιπὸν δὲν δίνει ἱκανοποιητικὸ νόημα καὶ διορθώνεται εὐκόλα μὲ τὴν βοήθεια τοῦ γαλλικοῦ κειμένου. Στὸν στίχο 12276 ἡ γραφή ἐγνωμιάση φαίνεται ἀταίριαστη μὲ τὰ συμφραζόμενα ποῦ ἀπαιτοῦν ἓνα ἐγκωμιαστικὸ ρῆμα.

*

12284 Ἐκεῖ ὁ Ἀγαμέμνωνας ἔποιε τὴν θυσίαν

Ἐκεῖ Pap., Agamennon la s'umelie F 26247: ὅτι AV.

Εἶναι προφανές ὅτι ἡ γραφή ὅτι στὴν ἀρχὴ τοῦ στίχου εἶναι ἐφθαρμένη καὶ τὸ γαλλικὸ πρότυπο μᾶς βοηθεῖ νὰ ἀποκαταστήσουμε τὸ ὀρθὸ ἐκεῖ.

*

Ἐσεῖς πάντες ἠξεύρετε ὅλοι πληροφορίαν,
12290 ἀπὸ ποίων ἐνέργειαν ἐλάβαμεν τὴν χώραν
καὶ ἐποίκαμεν τὸ θέλημα, ὅλες τὲς βρεξές μας.

12290 ποίων Pap., O ceus qui nos ont faiz seignors F 26257: ποίαν AV || 12291 τὸ θέλημα Pap.: τὰ θελήματα A (V).

Ἡ γραφή ποίαν δὲν δίνει ἱκανοποιητικὸ νόημα, ἐνῶ ἡ γραφή τὰ θελήματα εἶναι ὑπέρμετρα.

*

12297 Ὡσάν φίλους ἀγαπητοὺς καὶ καλοθελητάς τους,
ἐδῶκαν τους τὸ τάμαν τους, ὅ,τι καὶ ἂν τοὺς ἐτάξαν.

12297 καλοθελητάς τους Pap., bienvoillanz F 26271: καλοθελητάτους V καλὰ θελητάς τους A.

*

Στενοχωρᾶται πάμπολλα Μενέλαος εἰς ἄκρον,
ἐπεὶ ὁ Τελαμώνιος Αἴας καὶ πάντες ἄλλοι

θέλουν νὰ θανατώσουσιν Ἑλένην τρισαθλίως,
 ὅτι διὰ δίκαιον δείχνουσιν ἔχει ἐξεδουλεμένον
 12305 <ἐπάνω> εἰς ὄλους θάνατον, ἢ νὰ τὴν ρεματίσουν,
 ὅτι δι' αὐτὴν ἐχάθηκε τὸ πλεώτερον τοῦ κόσμου.
 Τινὰς οὐδὲν ἐδύνετον προῶς νὰ τὴν βοηθήσῃ,
 εἰ μὴ μόνον κῦρ Ὀδυσσεὺς ὁ φρόνιμος, ὁ πλάνος.

12303 τρισαθλίως Pap., Vuelent que muire a deshonor | Heleine F 26282-3: τὴν ὀλβίαν ACV || 12305 ἐπάνω εἰς ὄλους¹ θάνατον Pap., Que sor toz a mort deser-
 vie F 26285: εἰς ὄλους δὲ θάνατον A ἢ νὰ τὴν θανατώσουσιν CV || 12308 κῦρ Pap.,
 Ulixès F 26290, cf. 12351 κῦρ Ἀγαμέμνονας ~ Agamennon F 26350: καὶ ACV.

Στὸν στίχο 12303 ἡ γραφή τὴν ὀλβίαν δὲν ταιριάζει μὲ τὰ συμφραζό-
 μενα καὶ φαίνεται ἀπλὸ παραγέμισμα, ἐνῶ ἀντίθετα ἡ ἔκφραση a deshonor
 δὲν ἔχει μεταφρασθεῖ. Στὸν στίχο 12305 τὸ χειρόγραφο A διατήρησε, ἔστω
 καὶ ἐφθαρμένη, τὴν σωστὴ γραφή πού ἀποκαθιστῶ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ γαλ-
 λικοῦ προτύπου. Στὸν στίχο 12308 ἡ γραφή καὶ εἶναι προφανῶς λανθασμένη.

*

Κύρης μου Ἀγαμέμνονα, κεφαλὴ τῶν Ἑλλήνων,
 12330 ἄκουσε τὴν ὑπόθεσιν καὶ ὄρισε νὰ τὴν εἴπω.

...

Θέλομεν τὸν Ἑλένιον μετὰ τὴν Ἀνδρομάθαν
 12334 νὰ ἔχουσι τὴν συμπάθειον σας καὶ νὰ μᾶς τοὺς χαρίσης.

12330 καὶ ὄρισε Pap., Oëz ... | E comandez F 26319-20: ἂν ὄρισης (μὲ ὄρισης
 CV) ACV ἂν χρήξης X || 12334 τοὺς Pap.: τὴν ACVX.

*

Ἐκ τὴν βουλήν τους πῶποτε κακὸν οὐδὲν σᾶς ἦλθεν,
 12344 οὐδὲ ἐξεδουλεύσασι θάνατο <ἦ> δουλοσύνην.

12344 θάνατο ἢ δουλοσύνην Pap., N'ont deservi mort ne servage F 26331: θά-
 νατον δουλοσύνης ACVX.

Ἡ γραφή τῶν χειρογράφων δὲν παρέχει ἱκανοποιητικὸ νόημα, ἐνῶ
 μὲ μιὰ μικρὴ ἐπέμβαση ἐπιτυγχάνεται κείμενο ἀντίστοιχο μὲ τὸ γαλλικὸ
 πρότυπο.

*

12351 Παρακαλεῖ τους ἅπαντας τὴν μήτηρ νὰ τοῦ δώσουν.

τὴν μήτηρ Pap., Que sa sororge (mere app.) li rendissent F 26347: τὴν μητέρα
 AX τῇ μητρὶ CV || νὰ τοῦ δώσουν Pap.: του νὰ δώσουν (-ση C) CV της νὰ δώσ X νὰ τῆς
 δώσουν A.

*

1. «Περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο πλάσμα».

Καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοὺς ἐσύναξε, ταῦτα τοὺς συντυχαίνει,
 ὅτι ποτὲ ὁ κλύδωνας οὐ παύσει τῆς θαλάσσης,
 12370 οὐδὲ σιγήσει ὁ ἄνεμος, οὐ μὴ νὰ χαμηλώσῃ,
 ἕως ὅτου τὰ Λυσσικὰ πλάσματα δικαιωθοῦσι
 καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀχιλλέως ἐκδικαιωθῆ ὡσαύτως·
 τοῦτο ἀναμένει καὶ ζητεῖ, οὐδὲ πολλὰ οὐδὲ ὀλίγα.

12369 παύσει Pap.: παύει ABCVX || 12370 σιγήσει ὁ ἄνεμος Pap., cf. 12399 et 12471: ἀνέμου σίγησις ABCVX || 12371 Λυσσικὰ Pap., les enfernaus Fures F 26393: δυσικὰ ACVX || 12372 ἐκδικαιωθῆ ὡσαύτως Pap., E l'ame Achillès vengeance F 26395: ἐκδίκησιν εἰς αὐτον (αὐτα CV) ACVX || 12373 ἀναμένει καὶ ζητεῖ Pap., Iço demande, Iço atent F 26396: ἀναμένουν καὶ ζητοῦν ACVX.

Στὸν στίχο 12369 ὁ τύπος τοῦ μέλλοντος εἶναι πιὸ ταιριαστὸς μὲ τὸ νόημα. Στὸν στίχο 12370 εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ λέξη *σίγησις* καλύπτει τὸν ρηματικὸν τύπον *σιγήσει* πού χάριν τοῦ μέτρου τὸν μετέθεσα πρὶν ἀπὸ τὶς λέξεις *ὁ ἄνεμος* (ἀπὸ τὸ *ἀνέμου*). Στὸν στίχο 12371 ὁ τύπος τὰ *Λυσσικὰ* δὲν δίνει κανένα νόημα καὶ τὸ γαλλικὸ πρότυπο (*les... Fures*) μᾶς βοηθεῖ νὰ τὸν διορθώσουμε σὲ *Λυσσικὰ*. Τέλος στὸν στίχο 12373 ἔβαλα στὸν ἐνικὸ τὰ δύο ῥήματα σύμφωνα μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο.

*

Τόσα τὴν ἐγυρεύσασι, τόσα τὴν ἐρευνῆσαν,
 12380 ὅτι ὕστερον τὸν Ἀθηνῶν ὅλοι ἀφορμολογῆσαν,
 εἰς πολλὰ ἀποπῆραν τὸν μετὰ χολῆς μεγάλης.

12381 ἀποπῆραν τὸν Pap., E mout aigrement acusez F 26410: τὸν ἀπήρασιν CV τὸν ἐπήρασι AX.

Ὁ τύπος *ἀπήρασιν ἢ ἐπήρασιν* δὲν δίνει ἱκανοποιητικὸ νόημα, γι' αὐτὸ τὸν ἀντικατέστησα μὲ τὸ ὁμόηχο *ἀποπῆραν* καὶ μετέθεσα τὴν ἀντωνυμία γιὰ μετρικὸν λόγον.

*

12385 «Ἄν τὸ ἡξέυρης», λέγει τον, «κακὸν κάμνεις εἰς σαῦτον».

εἰς σαῦτον Pap.: εἰς αὐτον AX εἰς αὐτο CV.

*

12393 διὰ χάρισμα καὶ κανίσκιον δίδει τὴν τοῦ Ἀγαμέμνων
 καὶ κανίσκιον Pap., Qui en a fait don e present F 26428: εὐγενικὸν ABCVX.

Ἄν καὶ ὁ τύπος *εὐγενικὸν* δίνει ἱκανοποιητικὸ νόημα, νομίζω ὅτι ὁ μεταφραστὴς δὲν πρέπει νὰ δυσκολεύτηκε γιὰ νὰ ἀποδώσει τὰ δύο συνώνυμα *don* καὶ *present* μὲ δύο ἐπίσης οὐσιαστικά.

*

- «Ἄρχοντες,» λέγει, «ἄσχημον βουλήν, μοχθηροτάτην, ἐπήρετε διὰ θάνατον νὰ μὲ ἔχετε φονεύσει.
Ἐκδίκησις οὐκ ἔγινε εἰς τὸν ἅπαντα κόσμον
τόσα κακίστη, λέγω σας, καὶ νὰ τὴν ἀφηγοῦνται.
12425 Ὅλοι μεγάλοι βασιλεῖς εἰσθε, μεγάλοι ἀνθρώποι,
καὶ εἶπατε θάνατον ἐμοὶ τὸν στυγητὸν ἐτοῦτον.
Θανάτου κίνδυνον ποτὲ οὐκ ἐξεδούλευσά τον
τίποτε οὐκ ἔκαμα ποτὲ τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς μου,
διὰ νὰ μὲ δώσουν θάνατον ἢ ὄχλησιν καμμίαν.
12430 Τόσα εἶμαι ἀπὸ εὐστόλιστον, εὐγενικὴν γενέαν,
κόρη παρθένος, ἀγαθὴ, δίχωτα πονηρίας,
ἂν σᾶς ἐφάνη, ἐλάχαινε νὰ ἔλειψε ἀπ' ἐμένα.

12423 οὐκ ἔγινε Pap., Onc ne fu mais F 26477: νὰ γίνεται ACVX || 12426 εἶπατε θάνατον ἐμοὶ τὸν στυγητὸν Pap., Haut home estes e riche rei | A faire tel chose de mei? F 26479-80: ἀπὸ τὸν θάνατον φημι τὸν σιγητὸν (σοστυγὸν V τῶν στύγων C) ACVX || 12430 ἀπὸ εὐστόλιστον, εὐγενικὴν Pap., Tant par sui de haute ligniee F 26484: ἀποστόλιστος, εὐγενικὴ ACVX || γενέαν Pap.: γενναία CV ὠραία AX || 12432 ver-sum huc trp. Pap.: post 12423 praebent ACVX.

Στὸν στίχο 12423 ἡ γραφὴ νὰ γίνεται εἶναι ὀπωσδήποτε λανθασμένη, ἀλλὰ διορθώνεται εὐκόλα χάρις στὸ γαλλικὸ πρότυπο. Ὁ στίχος 12426 εἶναι προφανῶς ἐφθαρμένος, γι' αὐτὸ τὸν διόρθωσα μὲ τρόπο πού νὰ κατοπτρίζει τὴν γραφὴ τῶν χειρογράφων καὶ νὰ ἀποδίδει τὸ νόημα τοῦ στίχου F 26480. Τὸ ἴδιο ἐφθαρμένος εἶναι καὶ ὁ στίχος 12430 καὶ χρειάζεται διόρθωση ὥστε νὰ ἀποδίδει τὸν ἀντίστοιχο στίχο τοῦ γαλλικοῦ προτύπου. Τέλος ὁ στίχος 12432 πρέπει νὰ ἔχει μετατεθεῖ ἀπὸ τὴν κανονικὴν του θέση.

*

- Καὶ ἀκόμη οὐκ ἐκορέσθητε ἀπὸ τοὺς τόσους φόνους,
ἀλλ' ἐκ τὸν ἐμὸν θάνατον θέλετε κορεσθῆναι;
12440 <Διὰ> τοῦτο <οὐ> θέλω, ἐγνώριζε, χωρὶς ἀντιλογίας
νὰ ζήσω πλέον ἐξόπισθεν εἰς τέτοιαν πονοθλιψιν.

12439 ἀλλ' ἐκ Pap.: ἀλλὰ ACVX || 12440 Διὰ et οὐ suppl. Pap., Jo ne vueil F 26502.

Τὸ ρῆμα κορεσθῆναι δὲν συντάσσεται μὲ ἀπλὴ αἰτιατικὴ ἀλλὰ μὲ ἐμπρόθετο προσδιορισμό. Στὸν στίχο 12440 οἱ προσθήκες τοῦ διὰ καὶ τοῦ οὐ εἶναι αὐτονόητα ἀναγκαῖες.

*

- Γοργὸν ἄς ἔλθῃ ὁ θάνατος, πλέον νὰ ζῶ οὐ χρήζω.
12455 Τὴν παρθενίαν μου δίδω τον, θάνατος ἄς τὴν ἔχη:
οὐκ εἶχε αὐτῆς καλλιώτερην ἢ βασιλεὺς ἢ δούκας

12455 τον Pap., Mon pucelage li otrei F 26523: την ACVX || 12456 είχε αὐτῆς Pap., Onc si bel n'ot ne cuens ne rei F 26524: εἴχετε AX ἔχετε CV || καλλιώτερην Pap.: καλλιώτερον ACV καλύτερον X || βασιλεὺς V: βασιλεῖς C βασιλέα AX || δοῦκας CV: δοῦκαν (δοῦκα X) AX.

Καὶ στοὺς δύο στίχους οἱ διορθώσεις πού προτείνω στηρίζονται στὸ ἀντίστοιχο γαλλικὸ κείμενο ἀλλὰ συγχρόνως ἀποκαθιστοῦν ἓνα κείμενο πού σαφῶς νοσεῖ: τὸ ρῆμα δίδω χρειάζεται ἐμμεσο ἀντικείμενο, ἐνῶ τὸ κείμενο τῶν χειρογράφων στὸν στίχο 12456 εἶναι ἀκατανόητο.

*

Ὁ Φθόνος τόσα ἐνέργησεν, ἐκεῖνος ὅπου τόσα
διὰ τὰ κάλλη μου ἐμαίνεται νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν,
12465 ὅτι οὐ θέλει εἶσθαι πλέον ποτὲ ἐξ ἐμὲν χολιασμένος.
Οὐ μὴ νὰ ἐκρίθην θάνατον, ἂν οὐ τὸ ἐποῖκε Φθόνος.
Τοῦτο σᾶς λέγω, ἤξεύρετε, τὸ μέλλον νὰ μὴ εἶχε φόβον,
ἂν ἦτον ἐξαγόρασις ἀπὸ τὸν θάνατόν της·
τὸ κοινὸν ὄλον τοῦ λαοῦ χιλίας φορὰς χρυσάφιν
12470 τοῦ βάρου της νὰ ἐδώκασιν,...

12465 ὅτι οὐ θέλει εἶσθαι πλέον ποτὲ ἐξ ἐμὲν χολιασμένος Pap., Qu'or n'iert ja mais por (app. per) mei iriee F 26535: καρδιά οὐκ ἦτον πούπετε (πούποτε A) ἐξ ἐμὲν (ἐμέ X) χολιασμένη ACVX || 12467 τὸ μέλλον νὰ μὴ εἶχε φόβον Pap., Ne fust ciente la destinee F 26539: τὸ μελλόμενον εἶναι (ἐνι CV) ACVX.

Στὸν στίχο 12465 τὸ κείμενο τῶν χειρογράφων εἶναι ἀκατανόητο καὶ προέρχεται ἀπὸ παρανόηση τοῦ Qu'or τοῦ γαλλικοῦ προτύπου πού διαβάστηκε λανθασμένα Cuor «καρδιά». Εἶναι, φυσικά, μεθοδολογικὰ ἀμφισβητήσιμο ἂν πρέπει σὲ τέτοιες περιπτώσεις παρανόησης τοῦ προτύπου ἀπὸ τὸν μεταφραστὴ νὰ διορθώνουμε τὸ λανθασμένο κείμενο, παρόλο πού εἶναι ἀκατανόητο. Στὸν στίχο 12467 τὸ κείμενο τῶν χειρογράφων εἶναι ἀκατανόητο καὶ ἀπαιτεῖ διόρθωση. Ἡ ἀποκατάσταση ἔγινε μὲ τὴν βοήθεια τοῦ γαλλικοῦ προτύπου.

*

12476 Ἐκ τὸ αἶμα τοῦ πανεύμορφου κάλλους, εὐμορφοσύνης,
ἐκεῖνης τῆς ἠλιόμορφης ἐβάφηκε τὸ μνήμα.

12476 τοῦ πανεύμορφου κάλλους Pap., Del sanc de ses fines beautez F 26551: τὸ πανεύμορφον (πανέμ- V) κάλλος (κάλλη C) ACVX.

*

Οὐκ ἤθελε νὰ φθειρεται μὲ θλίψιν εἰς τὸν κόσμον·
διὰ τοῦτο ἑαυτὴν ἐδῶκε τους νὰ τὴν λιθοβολήσουν.
12500 Ἦτον κρίμα ἐκ τὸν θάνατον, πῶς ἀπόθανεν οὕτως
χωρὶς τιμῆς καὶ δίκαιον, — λέγει μας ἡ ἱστορία.

12498 φθείρεται (an σύρεται?) Pap., Ne voleit sor terre languir | Ne tel dolor longes sofrir F 26581-2: κρίνεται ACVX || 12499 έαυτήν έδωκε τους Pap., Por ço voust faire e engeignier | Que son cors feïst lapiier F 26583-4: την έδώκασι X και την έδωκαν CV ήθέλησαν έδωκαν την A || 12501 huc trp. Pap., Ço fu damage e grant dolor, | Qu'el morut a tel deshonor F 26585-6: post 12495 praeb. ACVX.

Στόν στίχο 12498 ή γραφή κρίνεται δέν φαίνεται ικανοποιητική. Έπίσης στόν στίχο 12499 οί γραφές τών χειρογράφων δέν αποδίδουν ικανοποιητικά τό γαλλικό πρότυπο. Τέλος ό στίχος 12501 έπρεπε νά μετατεθει γιατι ή παραβολή με τό γαλλικό κείμενο έδειξε πώς παραδινόταν σέ λανθασμένη θέση.

*

12528 Λέγει και δείχνει τους καλώς ότι όλους τους μεγάλους πολέμους και τας συμπλοκάς έκέρδισεν εκείνος

12528 τους καλώς Pap., mostre bien F 26624: ότι πώς AVX ό Διτής C.

Ύποθέτω ότι ό σύνδεσμος ότι προέρχεται από διττογραφία του ότι πού βρίσκεται μπροστά στό όλους. Η σύγκριση με τό γαλλικό πρότυπο έπιτρέπει την διόρθωση του ότι πώς σέ τους καλώς.

*

12538 Τής Βροντιλαντίας τόν λαόν ήφάνισα τελείως.

τελείως Pap., cf. 12582, 12599, 12601, 12622, 12629: εις τόσον ACVX.

Η γραφή εις τόσον είναι άκατανόητη, ένω ή usus auctoris έπιτρέπει την διόρθωσή της σέ τελείως.

*

12554 και χιλιάδες εκατόν ζώων βουβαλισμένων

βουβαλισμένων Pap., engraisiees F 26793: βαβαλισμένων AX κουβαλισμένων CV.

*

12557 Τοῦτο ήξεύρουν άπαντες τό(σα) έποικα, δικαίως και διά πάσαν δίκαιον νά έχω την Πελλάδα.

12557 τόσα Pap., Que tant ai fait que par reison | Dei avoir le Palladion F 26801-2: τό ACVX.

*

12565 Ένα πράγμα, έγνώριζε, ήμπορεϊ διά νά ήξεύρη, ότι τό φυλακτίδιον εις ειρήνην ούκ έχει. Τέτοιοι γομάριν βούλεται νά θέλη περιλάβει όπου νά γένη δύσκολον, κακώς νά τό άγοράση.

12566 τό φυλακτίδιον Pap., cf. 11687-9 et 11695: τό δακτυλίδιον AVX και τό δακτύλιον C || 12568 άγοράση Pap., ne li covienge a comparer F 26814: έγνωρίση AV γνωρίση CX.

Ἡ σύγκριση μὲ τὰ δύο παράλληλα χωρία τοῦ Πόλεμου ἐπιβάλλει τὴν διόρθωση τοῦ τὸ δακτυλίδιον σὲ τὸ φυλακτίδιον. Στὸν στίχο 12568 ἡ γραφή (ἐ)γνωρίση τῶν χειρογράφων φαίνεται ὅτι προέρχεται ἀπὸ φθορὰ τῆς πραγματικῆς γραφῆς ἀγοράση πὺ ἀποκαθιστῶ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ γαλλικοῦ προτύπου.

*

12595 καὶ τὰ ἅπαντά τους ἤφευρον ὅλα εἰς τὸ φουσαῖτον,

...

Ἐκεῖνος ἐκατέλυσε πάντας τοὺς ἀντιδίκους
ὅπου μᾶς ἐνοχλούσασι, ἀπώλεσε τελείως

12600 καὶ πάντας ἐκατέπεισεν Ἑλλήνων φόρους φέρειν.

Κυτάρριον τὸν βασιλέα ἐνίκησε τελείως
ἀφ' οὗ εἶχε βυζάντια ἀμάξας τρεῖς ἐκχείλους
καὶ τέτοια χαρίσματα <τά> πλέα ἀκριβοτέρα
<ῶν> καὶ τὰ πλέον μικρότερα χιλίων μάρκων ἀξιάζου.

12605 Εἰς Κίλικας ἐπέρασε μετὰ καὶ τοῦ λαοῦ του.

12595 ἅπαντά τους Pap.: πάντα τοὺς AC || 12599 ἀπώλεσε Pap.: ἀπώλεσαν AC
|| 12600 ἐκατέπεισεν Pap.: ἐκατέπεισεν AC || 12601 Κυτάρριον Pap., le rei de Citare
(Scytharum rex) F 26853: Νυτάρριον A Οὐτάρριον C || 12603 τὰ suppl. Pap. || 12605
Κίλικας Pap., Cilicas F 26857: Κίλικον AC.

*

Ἄμῃ ἀπ' ἐσᾶς, ὅπου δειλοὺς πολλὰ σᾶς ἐγνωρίζω,
τέτοιαν τιμὴν οὐ χρήζει τις μεγάλην νὰ τὴν ἔχη...
ἀμὴ αὐτὸς πὺ <ῆν> τὸ ἄνθος σας, ὄλω ἢ λαμπρότητα σας,

12620 ὅπου μὲ τὴν ἀνδρείαν του τὴν παμφρικωδεστάτην
κέρδισε τὸ βασίλειον Πέδασον τὸ μέγαλον,...

12618 χρήζει τις Pap.: χρήζω τὴν AC || 12619 αὐτὸς πὺ ῆν Pap.: ἐκεῖνος AC
|| ὄλω ἢ Pap.: ὄλων ἢ C ὄλων A || 12621 τὸ βασίλειον ... τὸ Pap., cf. 12629: τὸν βασι-
λέαν (-λέα A) ... τὸν AC.

Στὸν στίχο 12618 ἡ γραφή τῶν χειρογράφων οὐ χρήζω τὴν δὲν δίνει ἱκανοποιητικὸ νόημα. Στὸν στίχο 12619 λείπει τὸ ρῆμα καὶ γὰρ νὰ προστεθεῖ τὸ ῆν πρέπει νὰ ἐξοικονομηθεῖ μία συλλαβὴ μὲ τὴν ἀντικατάσταση τοῦ ἐκεῖνος μὲ τὸ αὐτὸς. Στὸν στίχο 12621 Πέδασον εἶναι τὸ ὄνομα ἐνὸς βασιλείου.

*

Ὡς εἶδε ὅτι ἐνικήθηκεν ὅλη του ἡ βασιλεία,
 12625 οὐδὲν ἠμπόρει ἀντισταθῆ κατὰ τοῦ Ἀχιλλέως
 ἀλλ' οὐδὲ πάλε ἠθέλησε νὰ τοῦ παραδοθῆναι

12625 Ἀχιλλέως Pap., D'Achillès F 26887: βασιλέως AC || 12626 πάλε Pap.:
 πάλιν AC.

Ἡ ἀντικατάσταση τῆς γραφῆς βασιλέως μὲ τὸ ὁμόηχο Ἀχιλλέως
 ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὴν παραβολὴ μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο.

*

12640 μᾶς ἔστεψαν, ἐτίμησαν ἐβλέποντα σας ὅλοι.
 Οὐδεὶς ἦτον τόσα ἄνδρειος εἰς ὅλον τὸ φουσσᾶτον,
 ὅπου τοῦ ἐποῖσαν πώποτε τόσην τιμὴν μεγάλην.
 Τούτην τὴν δόξαν καὶ τιμὴν, τὴν νίκην καὶ τὸ φεῦμος,
 ἀλλέως τὰ ἐκερδίσαμεν παρὰ μὲ πλάνους τρόπους,
 12645 προδοτῶν γλώσσας, λογισμοὺς ἀτίμων παιγνιδίων,
 οὐδὲ μὲ ψεύδη καὶ ποσῶς πάσης κατηγορίας.
 Ξεύρει Ἀγαμέμνων, ὃν ὀρῶ ἐνταῦθα σιγημένον,
 ὅπου στέκεται ἀτάραχος, ἄλαλος, ἂν εὖ λέγω.

12640 σας ὅλοι Pap., veant toz F 26905: μας ὅλοι ACX || 12641 Οὐδεὶς ...ἄνδρειος
 Pap., N'i ot si hardi ne si proz F 26906: Οὐδὲν ... χοντρὸν ACX || 12643 Τούτην ...
 τὴν νίκην Pap., Ceste pompe, ceste victoire, | E ceste honor e ceste gloire F 26909-
 10: τούτου ... ἦν εἶχε ACX || 12645 προδοτῶν Pap., langues trichereses F 26913:
 καὶ παρὰ ACX || λογισμοὺς Pap.: λογισμῶν ACX || ἀτίμων Pap.: ἀτύχων ACX ||
 12648 στέκεται ἀτάραχος, ἄλαλος, ἂν εὖ λέγω Pap., Qui si en estait mu e quei, |
 Set bien se jo di veir o non F 26916-7: γίνεται (γέν- A) τάχατε ἀλλὰ (ἀλλ' X) ἄλ-
 λος, οὐ (ὅπου AX) λέγει ACX.

Στὸν στίχο 12640 τὸ γαλλικὸ πρότυπο δὲν βοηθάει τόσο, ὅσο τὸ νό-
 ημα, πὺ ἀπαιτεῖ νὰ διορθώσουμε τὸ μας σὲ σας. Στὸν στίχο 12643 ὅλα τὰ
 οὐσιαστικὰ τοῦ ἀντίστοιχου γαλλικοῦ κειμένου ἔχουν ἀποδοθεῖ, καὶ σὲ ἀντί-
 στροφή μάλιστα σειρά, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ οὐσιαστικὸ τὴν νίκην: ἡ διόρθωση εἶ-
 ναι εὐκόλη ἀπὸ τὸ ἦν εἶχε στὸ ὁμόηχο τὴν νίκην. Στὸν στίχο 12645 τὸ
 ἐπίθετο trichereses φαίνεται νὰ μὴν ἔχει ἀποδοθεῖ, ἐνῶ ἀντίθετα οἱ λέ-
 ξεις καὶ παρὰ μποροῦν κάλλιστα νὰ ἀποτελοῦν ἀπλὸ παραγέμισμα: συνδυά-
 ζοντας αὐτὰ τὰ δύο, διόρθωσα τὸ καὶ παρὰ σὲ προδοτῶν. Στὸν ἴδιο στίχο
 ἀντὶ γιὰ τὴν διόρθωση τοῦ λογισμῶν σὲ λιγυσμῶν πὺ εἶχα ἄλλοτε κάνει,
 προτιμῶ τώρα νὰ διορθώσω σὲ λογισμοὺς. Τελικὰ διατηρῶ ἀνέπαφη τὴν
 γραφὴ παιγνιδίων. Τέλος, τὸν στίχο 12648 τὸν διορθῶνω σχεδὸν ὀλόκληρο
 ξεκινώντας ἀπὸ τὸ γαλλικὸ πρότυπο.

*

12675 Ἄλλ' ὁ Καλκὰς ὁ φρόνιμος, δὴν ὄρω αὐτοῦ στήκειν,
ἤξευρε τὴν ὑπόθεσιν καλὰ νὰ μᾶς διδάξῃ.

12675 αὐτοῦ στήκειν Pa., que jo vei la ester F 26957: αὐτὸς (αὐτὰ C) στήκει ACX || 12676 διδάξῃ Pap., Nos sot tres bien dire e mostrer F 26958: διατάξῃ ACX.

*

12680 Ἄλλ' οὐκ ἐπέισθηκε ποσῶς αὐτὸς διὰ νὰ τὴν στρέψῃ.
Λοιπὸν εἰς τοῦτον ἡ βουλή κατήντησε τὸν τρόπον,
ὅτι τὴν πᾶσαν δεσποτείαν, τὴν πᾶσαν βασιλείαν
ἦν εἶχεν Ἀγαμέμνονας ἐπάνω τῶν Ἑλλήνων,
ὅλην νὰ τὴν ἐπάρῃσι καὶ πλέον νὰ μὴν τὸν τάξουν.

12680 ἐπέισθηκε Pap.: ἐπέιθησαν C ἐπίθησαν AX || 12683 εἶχεν Pap., Qu'aveit F 26967: ἔχει ACX.

*

12700 Καὶ ἀνορεξίαν τοῦ ἔποικαν τέτοιαν μεγάλη <οἱ> ἀνθρώποι,
ὅπου μόνον ἂν ἤθελεν, ὅλα ἐν νὰ ἐγινέτον.

12700 τοῦ Pap.: τὴν ACX || τέτοιαν C: τέτοιου X τοιούτου A || μεγάλη <οἱ> ἀνθρώποι Pap., Grant tort e grant honte e grant lait | L'en fist l'om F 26988-9: μεγάλου ἀνθρώπου ACX.

*

12712 καὶ ἐσεῖς καλὰ <ᾶς> σιγήσετε ταύτας τὰς συντυχίας
καὶ ἀπὸ τέτοια τὰ ἤκουσα ἄσχημα ἐδῶ νὰ εἰπῆτε.

12712 ᾶς suppl. Pap., Mais vos vos devriëz bien taire F 27002 || 12713 νὰ εἰπῆτε Pap., vos oi parler F 27003: νὰ εἰποῦσι ACX.

Καὶ στίς δύο διορθώσεις ὁδηγὸ εἶχα τὸ γαλλικὸ πρότυπο.

*

Ἄλλὰ Ἀγαμέμνων τίποτε οὐδὲν φροντίζει ἀπ' αὐτά:

12747 κοινοβουλῆ Μενέλαου, οἱ δύο αὐταδέλφοι
ἔστερξαν, ἐπαρέδωκαν τὸν Ὀδυσσεῆ Πελλάδα.

....

12753 καὶ Ἑλένην τὴν Μενέλαου ἐλύτρωσε θανάτου.

12747 Μενέλαου Pap.: Μενέλαος ACX || 12753 Ἑλένην τὴν Μενέλαου Pap.: τὴν Ἑλένην τοῦ λαοῦ ACX.

Στὸν στίχο 12747 εἶναι προφανὲς ὅτι χρειαζόμαστε μιὰ γενική (Μενέλαου) καὶ ἔχει μιὰ ὀνομαστική (Μενέλαος). Στὸν στίχο 12753 ἡ γραφή τοῦ λαοῦ φαίνεται νὰ προσθέτει: ἓνα δεῦτερο ἀντικείμενο στὸ ἐλύτρωσε ἐπὶ πλεον τοῦ ἀντικειμένου θανάτου. Γι' αὐτὸ ὑπέθεσα ὅτι ὑποκρύπτει τὴν γραφή Μενέλαου.

*

"Υβρις γάρ οὖν δυσκάθεκτος, αἰσχρὴ λιγδολογία
12769 ἐπέβησαν ἐξάπαντος γνήσιας καβαλλαρίας.

12769 γνήσιας καβαλλαρίας Pap.: γῶσιν καβαλλαρίας ACX.

Τὸ οὐσιαστικὸ γνῶσιν φαίνεται νὰ περιττεύει, γι' αὐτὸ τὸ ἀντικατέ-
στησα μὲ τὸ ἐπίθετο γνήσιας, ἂν καὶ τὸ γαλλικὸ πρότυπο (*a sormonié
chevalerie*) δὲν ἔχει τίποτε τέτοιο.

*

Ἐπάνω τοῦ Ὀδύσσεως, ἐπάνω Μενελάου,
ἐπάνω Ἀγαμέμνονος, ἐπάνω Διομήδους
12805 τὴν θνήσιν ἐπετέθησαν, τὸ μέμψιμον ἐκεῖνον.
Ποτὲ οὐκ ἐφάνη ἄνθρωπος τόσα πικρὰ ὠργισμένος,
ὡς ἦσαν πάντες Ἕλληνες <'κ> τὴν στέρησιν ἐκεῖνου.

12805 τὴν θνήσιν Pap., fu sa mort mise F 27111: τὴν μέμψιν ACX || 12806 'κ
suppl. Pap.

Ἐπιθέτω ὅτι ἡ γραφὴ μέμψιν προέρχεται ἀπὸ ἀναδρομικὴ ἐπίδραση
τῆς γραφῆς μέμψιμον, ἐνῶ ἡ λέξις mort ἔχει μείνει ἀμετάφραστη. Ἐπὶ πλέ-
ον ὑποπτεύομαι ὅτι ἡ γραφὴ ἐκεῖνον ὑποκρύπτει τὴν σωστὴ γραφὴ ἐκεῖνου.

*

12812 Πολλὰς φορὰς ἀρχίσασιν, οὐκ ἔασε τὸ μέλλον

ἔασε τὸ μέλλον Pap.: ἔασαν τὸ μέλον (μέλος AX) ACX.

*

12825 Καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον του καὶ τὸν γλωσσόκομόν του
ἔποικε ξενιχάραγον, καλλιῶτερον οὐκ ἦτον
ἀποκάτωθεν τοῦ οὐρανοῦ· ὅσον κάλλιον ἠμπόρει,
ἔδειξε τὴν ἀγάπην του, τὸ πόσον τὸν ἠγάπα.

12825 alt. τὸν Pap.: τὸ ACX || 12826 ἔποικε Pap., li fist faire F 27143: ἔποικαν
ACX.

*

"Ολοὶ εἶπαν ὅτι πρότερον τῆς τρέβας θνήσις Αἶα
ἂν εἶχε γένει, ἤξευρε, καὶ νὰ τὸν εἶχαν χάσει,
τίποτε οὐδὲν ἐγίνετο", φόβον <οἱ> ἀπέσω οὐκ εἶχαν,
οὐδὲ ἀγάπην τίποτε οἱ Τρῶες ἐζητοῦσαν,

12835 οὐδὲ Ἴλιοῦς ἐχάλασεν, οὐ<δὲ> Τροία ἐχάλασθη.

12831 τῆς τρέβας θνήσις Αἶα Pap., Que s'il fust morz premierement | Que
li plait fussent porparlé F 27150-1: μάχης Ὀδυσσεάς ACX || 12835 οὐδὲ Pap.: οὐ
AX ἢ C.

*

Τὴν κεφαλὴν τοῦ ἔδεισε μὴ χάσῃ παραυτίκα,
12840 οὐδὲ γὰρ εἶχε δύναμιν ἀπ' ὅλους φυλαχθῆναι.

12840 οὐδὲ Pap., N'il n'aveit mie si grant force F 27164: οὐδὲν ACX.

*

12858 Ἐξε καλλίστης γνώσεως τὰ μέλλοντα ἐπέγνω

καλλίστης Pap., de la souveraine esciënce F 27193: καλῆς τῆς (τῆς A) AC.

*

12863 Ἔσωθεν εἰς τὸ σπίτι σου εἶσαι πεπροδομένος·
δημηγεροσίαν σὲ κάμνουσιν οἱ πλησίοι τῆς αὐλῆς σου

12863 πεπροδομένος Pap. (dehuisseit προδομένος): καὶ προδομένος AC || 12864 οἱ πλησίοι Pap., Li plus prochain de sa maisniee F 27200: οἱ γνήσιοι AC.

Ἡ γραφὴ καὶ προδομένος δὲν δίνει ικανοποιητικὸ νόημα: ὁ Πρίαμος δὲν εἶναι α) μέσα στὸ σπίτι τοῦ, β) καὶ προδομένος, ἀλλὰ εἶναι προδομένους μέσα στὸ σπίτι τοῦ, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ περιβάλλοντός τοῦ. Γι' αὐτὸ ἀντικατέστησα τὴν γραφὴ αὐτὴ μὲ τὴν μετοχὴ πεπροδομένος ποὺ χρησιμοποιοῦ καὶ ἄλλοῦ ὁ μεταφραστής. Στὸν στίχο 12864 ἡ γραφὴ γνήσιοι δὲν ικανοποιεῖ καὶ τὴν ἀντικατέστησα μὲ τὴν ὁμόηχη πλησίοι.

*

Οὕτως εἶπεν Ἀπόλλωνας, οὐκ ἦν ἀναλυθῆναι:
ὅπου τὸν αἰματώσασι, κακὰ νὰ τοὺς παιδεύσῃ.

Ἄ βασιλεὺς Ὀϊεὸς Αἴας κακῶς τὸ ἐποῖκεν.

12875 Οὐ μὴ νὰ ἐγλύσῃ μετ' αὐτούς, ἡ θεὰ τὸ ὀρίζει,
ὅπου μὲ ἐξηβάλασιν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ τῆς,
ὅπου μὲ ἐξεδύσασιν, ἐκούρσευσαν, ὑβρίσαν.

Ἡ Μινερούα θέλει το καὶ ὀργίζεται πρὸς αὐτούς.

Καὶ ἄλλοι πολλοὶ νὰ πάθουσιν καὶ νὰ φοβερισθοῦσιν,

12880 εἰς θάνατον καὶ κίνδυνον οἱ πλέον νὰ καταντήσουν:

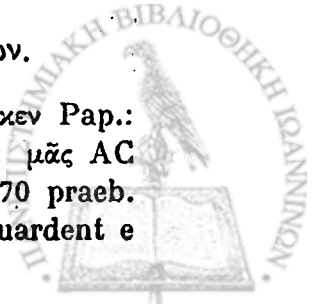
Οὕτως θεοὶ τὸ τάσσουνται, οὕτως θεοὶ τὸ στέργουν.

Πολλοὺς εἰς τρόμον ἔβαλε, μεγάλον φόβον ἔχουν.

Ἄ Ἀνθενῶρ τὸ ἔμαθε κρυφὰ καὶ, ὡσὰν ἠμπόρει,
ἦλθεν εἰς παρακάλεσιν οὗτος εἰς τὸ φουσαῖτον.

12885 Συμπάθειον τοὺς παρακαλεῖ καὶ ἀγάπην διὰ νὰ ποίσουν
καὶ νὰ τοὺς εἴπῃ τίποτε ἐκ τῆν ζημίαν ἐκείνην
καὶ ἐκ τὸ πολὺν χαμῆλωμα τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων.

12874-5 huc trp. Pap., cf. 27209-14: post 12876 praeb. AC || 12874 ἐποῖκεν Pap.: ἐπῆρεν A ἠπῆρεν C || 12876 μὲ Pap., Del temple Minerve m'osta F 27211: μᾶς AC || 12877 ἐξεδύσασιν Pap.: ἐξεδήσασιν AC || 12875 huc trp. Pap.: post 12870 praeb. AC || 12881 Οὕτως θεοὶ τὸ τάσσουνται Pap., li deu l'otreient | Qu'ensi l'esguardent e

porveient F 27219-20: ὡς θέλουν νὰ φυλάγωνται AC || 12882 Πολλοὺς Pap., A mainz en mist F 27221: πολλὰ AC || 12884 τὸ φουσαῖτον Pap., Les vint preier mout de pais faire F 27225: τὴν Κασσάνδραν (-ρα C) AC || 12885 τοὺς Pap.: τὴν AC || 12886 τοὺς Pap.: τοῦ AC || 12887 τῶν Ἑλλήνων Pap., cf. F 27226-32: τῆς Τρωάδος AC.

Ὁ περιορισμένος ἀριθμὸς τῶν χειρογράφων ποὺ σώζουν αὐτοὺς τοὺς στίχους ἐξηγεῖ γιατί ἡ μορφή τῶν στίχων αὐτῶν εἶναι τόσο πολὺ ἐφθαρμένα. Οἱ πολλὲς διορθώσεις ποὺ προτείνω στηρίζονται σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις στὸ γαλλικὸ πρότυπο.

*

Οὐδὲν σᾶς λέγω πλεώτερον, ἐξάλειψαν ἀναίτιον,
12897 ἐρήμωσαν, ἠφάνισαν, ἀπώλεσαν τελείως.

12897 ἀναίτιον Pap. (vel ἐξάλειψα ἀναιτίως), sens raison F 27249: τον οὕτως AC.

Ἡ γραφή τῶν χειρογράφων τον οὕτως δὲν δίνει κανένα νόημα, ἐνῶ εὐκολὰ διορθώνεται στὸ ὁμόηχο ἀναίτιον ἢ ἐξάλειψα(ν) ἀναιτίως.

*

Τὰ εἰκοσιδύο κάτεργα ἐζήτησεν ἐκεῖνα,
12905 ὁποῦ ὁ Πάρις πρότερον ἀπῆρεν εἰς τὴν Σπάρτην,
ὅταν τὴν κόρην ἠρπαξεν, ἐκείνην τὴν Ἑλένην,
διὰ νὰ ὑπάγη μετ' αὐτὰ ἐκεῖνος καὶ ὁ λαὸς του.

12907 αὐτὰ Pap., ou il (app. es quels) s'en aille F 27259: αὐτοὺς AC.

*

Παρακαλεῖ Ἑλένιος, υἱὸς ὁ τοῦ Πριάμου,

....

τόσον στρέμμαν καὶ ἀνταμοιβὴν νὰ ποίση τῆς ζημίας,
12915 ἣν ἔποισε τοῖς Τρώωσιν, ἔπειτα δὲ Πριάμου.

12915 ἣν Pap., de tot son damage F 27267: ὡς AC.

*

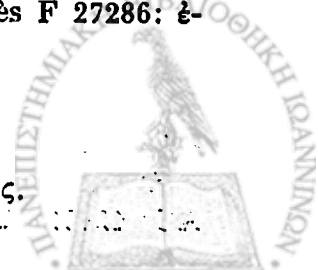
12930 οὐκ ἐκοιμήθησαν ποσῶς, οὐδ' ἐπλυναν τοὺς πόδας,
τόσον τὸν κλάψαν ἅπαντες, θρηνοῦν τον ὡς πατέρα,
ὡς πύργον τους, ὡς φλάμμουλον, ὡς πάντων φυλακτῆραν.
Τοὺς πώγωνας οἱ βασιλεῖς ἀνέσπαινον, ἐξύρουν
μὲ τὰς τρίχας κατέρραινον, κατέστρωνον τὸν τάφον.

12930 ἐπλυναν Pap., Que il ne furent deschaucié | Ne desvestu ne despoillié F 27283-4: ἐκλιναν AC || 12933 ἐξύρουν Pap., Res a tondu se sont a près F 27286: ἐξήρουν AC || 12934 μὲ Pap.: καὶ AC.

*

Τὸν Ἀγαμέμνων βασιλέα μετὰ τοῦ Μενελάου,

12940 δημηγέρτας τοὺς κράζουσιν, ἄπιστους, ἀνομίτας.
Λέγουν ὅτι ἐξεδούλευσαν ὕβριν μεγάλην ἀμφώ.

<τά> ὀνόματα τοὺς ἔβ<γ>αλαν, Ἀτρέως νὰ μὴ τοὺς κράζουν,
μόνον γὰρ καὶ Πλεισθένης <οὕτω τοὺς ὀνομάζουν>,
ὃ λέγεται ἐγκατάλειψις κατὰ Ῥωμαίων γλώττη.

- 12945 Πρότερον τέλους τοῦ μηνὸς εἶδαν οὐκ ἤμποροῦσιν
ἀλλήλως νὰ διάγωσι διὰ νὰ ἐγλυτώσουν,
ἄλλην εἰρήνην καὶν ποσῶς οὐκ ἤμποροῦν κερδάνει.
Ἔλους ἐπαρεκάλεσαν ἀπολογίαν νὰ δώσουν,
νὰ ὑπᾶν νὰ ἀναχωρήσουσι παρὸ τοὺς θανατώσουν.

12942 τὰ suppl. Pap. || ἔβγαλαν Pap., Diënt que tant se sont honi | Que de la ligniee Atrei | Ne seront il mais apelez: | Plistenidas les ont nomez; | C'est neient nobles (app. Ce est traitres) en Grezeis F 27291-5: ἔβαλαν AC || Ἀτρέως Pap.: ἄλλεως AC || 12943 Πλεισθένης Pap.: Πρειστίνιδος C Πρηστίνιδος A Pristinidos F (A²) || lacunam post Πλεισθένης statuit et explevit Pap. || 12944 ὃ λέγεται ἐγκατάλειψις κατὰ Ῥωμαίων γλώττη Pap.: κατὰ Ῥωμαίων γλώττη ὃ λέγεται κατάλειψις A κατὰ Ῥωμαίων γλώττη C || 12945 τέλους Pap.: τέλος AC || 12949 νὰ ὑπᾶν νὰ ἀναχωρήσουσι παρὸ Pap.: νὰ ὑπάγουν νὰ χωρίσουσι παρὰ AC.

Οἱ Ἕλληνας ἔπαψαν νὰ ὀνομάζουν τοὺς δύο στρατηγούς γιους τοῦ Ἀτρέα καὶ ἄρχισαν νὰ τοὺς ὀνομάζουν γιους τοῦ Πλεισθένη, τοῦ δύσμορφου καὶ ἄσημου αὐτοῦ μυθολογικοῦ προσώπου. Στὸν στίχο 12944 προσπάθησα μὲ τὴν διόρθωση ἐγκατάλειψις (καλύτερα θὰ ἦταν ἐγκαταλειψίς, ἂν τὸ ἐπέτρεπε τὸ μέτρο) νὰ ἀποδώσω τὴν γραφὴν *traitres* ποὺ δίνουν μερικὰ χειρόγραφα τοῦ γαλλικοῦ κειμένου.

*

Χαρὰν μεγάλην εἶχασιν, ὅταν τοὺς ἐγλυτώσαν
καὶ εἰς τὴν μεγάλην θάλασσαν ἐσέβησαν νὰ ὑπάγουν.

- 12960 Εἰς ὅσον τὸ βασιλεῖον ἔχρηζε Βαουβέρης
ὀπίσω οὐδὲν ἐστρέφετον οὐδὲ εἰς ἀπ' ἐκείνους.

12960-61 huc trp. Pap. (~F 27311-12): ante 12958 praeb. AC (~F 27309-10).

*

Ἀντίδιος ἐλέγετον ὃ εἰς ἀπὸ τοὺς δύο,
τῆς Γλαύκης τῆς πανέμνοστης ἦτον υἱὸς ἐκεῖνος:
εἰς ὅλα του τὸν ὠμοιάζε τὰ μέλη Τελαμῶνος.

Ἄλλος δὲ Εὐρύσακῆς ἦτον υἱὸς Θεκμήσης,—

- 12970 πολλὰ εὐμόρφοι εἰς τὸ πρόσωπον καὶ πανεξηρημένοι
καὶ πλεώτερον παιδεύσεως ἀπὸ ὅλους εὐγενάδες.
Τεύκρου πανευγενέστατου, ὃς ἦτον συγγενὴς του,
οἱ παῖδες τοῦ ἐδόθησαν, ἵνα τοὺς ἀναθρέψῃ.

12969 Εὐρύσακῆς Pap.: Κοτρίσακῆς AC || υἱὸς Θεκμήσης Pap.: τῆς Θεκμήσης AC || 12970...εὐμόρφοι...πανεξηρημένοι Pap., Mout erent de gente façon; † Mout

erent bel e afaitié F 27324-5: εὐμορφη ...πανεξηρημένη A εὐμορφος...πανεξηρημένης (-νος s. l.) C || 12971 δλους Pap., E sor toz autres enseignié F 27326: δλες C ἄλλας A || 12972 Τεύκρου Pap., Teücer F 27327: Πάνγγου C Κάνκου A || πανευγενέστατου Pap.: τοῦ πανευγενέστατου (πανεύγενου C) AC.

Ἡ ἀποκατάσταση τοῦ κειμένου ἔγινε σύμφωνα μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο.

*

Τὸ καλοκαίριν ἔλειψεν, ἡ θάλασσα φουσκώνει,
γοργὸ ἐπεθύμουν ἅπαντες νὰ πᾶν εἰς τὰ ἐδικὰ τους:
12980 ἔτη δέκα ὑπέμειναν ἐκεῖσε ξενητεῖαν.
Τὰ κάτεργα ἐκινήσασιν, εἰς ῥιζικὸν ἐμπῆκαν,
τὴν θάλασσαν τὴν φοβερὴν ἀρμένισαν ὡς εἶχεν.

12979 γοργὸ Pap., Senz autres lons porloignemenz F 27338: ὡς AC || 12982 εἶχεν Pap., Por le default del tens novel F 27352: εἶχαν AC.

Ἄν καὶ ἡ γραφή εἶχαν τῶν χειρογράφων AC εἶναι ἀποδεκτὴ, διόρθωσα σὲ εἶχεν γιατί ἔτσι ἀποδίδεται ἀκριβέστερα τὸ γαλλικὸ πρότυπο: «ὅπως ἦταν ἡ θάλασσα, δηλαδὴ φοβερή».

*

12988 Ἄφὸν τέτοιον μελλόμενον εἰς ἐχυτὸν ἐωράκει,
ἐσύναξε τὸ πρόλοιπον ὅπου εἶχεν ἐγλυτώσει

12988 τέτοιον Pap., Quant veit que tel est sa destine F 27360: δὲ τὸ AC.

Στὸν στίχο 12988 ἡ γραφή δὲ τὸ τῶν AC δὲν δίνει κανένα νόημα, ἀλλὰ διορθώνεται εὐκόλα στὸ ὁμόηχο τέτοιον. Στὸν ἐπόμενο στίχο ἡ γραφή πρόλοιπον «arrears of a debt» ξενίζει, γιατί θὰ περίμενε κινεῖς τὴν κοινότερη λέξη ὑπόλοιπον· μαρτυρεῖται ὅμως καὶ παρακάτω στὸ κείμενο, στ. 13101 οἱ πρόλοιποι.

*

13000 Ὅσοι δὲ θέλουν μετ' ἐμὲν νὰ ἐλθοῦσιν ὅπου ὑπάγω,
οὐ μὴ τοὺς λείψω πώποτε τὰ ἔτη τῆς ζωῆς μου,
ὅλοι συγκοινωνῖτες μου καὶ συμπονοπασχῖτες:
πρὸς αὐτοὺς νὰ εἶμαι σύντροφος γλυκύτατος, πραέος.

Ὅσοι δὲ πάλιν θέλουσι νὰ μείνουσιν ἐνταῦθα,
13005 ἀπὸ τὸ μέρος, ἤξευρε, τοῦ γένους Δαρδανίδου,
οὐ μὴν ἀφῆκαν Ἕλληνες τινὰς νὰ σᾶς δεσπόζη.
Οἱ Δρόμοι δὲ εὐρίσκονται πολλὰ σιμὰ τῆς Τροίας,
ὅπου πολλὰ ἐχθρεύονται κακὸν διὰ νὰ ἔχουν κάμει.

13002 ὅλοι συγκοινωνῖτες μου καὶ συμπονοπασχῖτες Pap.: ὅλοι συγκοινωνίτας μου καὶ συμπονοπασχίτας A δλους τοὺς συγγενοτητάς καὶ συμπονοπασχίτας C || 13006 σᾶς Pap., Qui sor vos seit princez establi F 27384: τοὺς AC || 13007 τῆς Τροίας Pap., Les

Marches sont de ci mout près F 27385: τῆς μάχης AC || 13008 πολλά Pap., Ou li home sont mout engrès F 27386: πολλούς AC.

Ἡ διόρθωση στὸν στίχο 13002 εἶναι εὐκόλη, γιατί συχνὰ τὰ χειρόγραφα γράφουν αἰτιατική ἐκεῖ ὅπου ἀπαιτεῖται ὀνομαστική. Στὸν στίχο 13006 ἡ ἀντικατάσταση τοῦ τοῦς ἀπὸ τὸ σᾶς ἐπιβάλλεται γιατί ὁ Αἰνεῖας ἀπευθύνεται ἄμεσα στοὺς Τρῶες. Στὸν στίχο 13007 ἡ γραφή τῆς μάχης δὲν ἔχει κενὸν νόημα, ἀφοῦ ὁ πόλεμος ἔχει τελειώσει, γι' αὐτὸ τὴν ἀντικατέστησα μὲ τὴν εἰκασία τῆς Τροίας προσπαθώντας νὰ ἀποδώσω τὸ γαλλικὸ *de ci*.

*

Ἄκουσε τί ἐξόπισθεν βουλήν Αἰνεῖας ἐπῆρε:
Ἔκαμε νὰ μὴ δέξωνται τὸν Ἄνθενῶρ οἱ Τρῶες,
οὐδὲ δεσπότην εἰς αὐτούς, οὐδὲ ἄρχονταν τῆς Τροίας,
ἐπεὶ τινὲς τὸν εἶπασι λόγους μεμισημένους,
13025 ὅτι Ἄνθενωρίδιος τοιάδε ἔφασκε λέγων,
τὸν ἔποικεν εἰς Ἕλληνας ὅλον μεμισημένον,
διατὶ τὴν κόρην ἔκρυψε, τὴν καλὴν Πολυξένην.

13021 Ἄκουσε τί Pap., Oēz quel F 27409: Ἦκουσε τί A ἀκούσετε C || 13025 ἔφασκε Pap.: φάσκει AC || 13027 ἔκρυψε Pap.: ἤρρηκε A εὔρηκε C.

Στὸν στίχο 13027 ἡ γραφή εὔρηκε τῶν χειρογράφων A καὶ C ἐκφράζει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο ἀπὸ αὐτὸ πού συνέβη πραγματικά: ὁ Αἰνεῖας ἔκρυψε τὴν Πολυξένη, ἐνῶ ἐκεῖνος πού τὴν βρῆκε εἶναι ὁ Ἄνθενῶρ.

*

Πολλοὺς κινδύνους ἤϊρασι, σκληρίας ὑπὲρ μέτρου,
13060 ὡσότου εἰς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν καταντήσουν.

13060 εἰς τὴν Ἀδριατικὴν Pap., en mer Adriaticon F 27463: καὶ (om. A) τὴν δυτικὴν AC.

Ἄν καὶ ἡ γραφή τῶν χειρογράφων AC δυτικὴν δὲν εἶναι ἀδύνατη, προτίμησα νὰ τὴν διορθώσω στὸ ὁμόηχο εἰς τὴν Ἀδριατικὴν σύμφωνα μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο.

*

13065 Μόνον εἰς ὑψηλὸν πολλὰ βουνίν, καλοπετρίτην
καλοπετρίτην Pap: σκαλοπετρίτην A καλοπεπίδιν C.

*

Ἄλλοθεν οὐδὲν ἔχουσι φόβον εἰς αὐτο ἀπάνω,
13070 μόνον ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἄλλοθεν δὲν φοβοῦνται·
ἕως χιλίους ἂν ἔτρεχε χρόνους ὁ κόσμος ὅλος...
Τὰ ἐγκρεμνὰ ὑψηλότατα εἶναι· ἐκ τὰ τρία μέρη

τὰ κύματα <τὸ> ἐδέρνασιν ἐκείνης τῆς θαλάσσης.

Καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην τὴν μερέων τὸ δράμει πάλε ὁ Τίγρης

13070 ἄλλοθεν δὲν Pap.: ἄλλον οὐδὲν AC || 13071 ἂν ἔτρεχε χρόνους Pap.: ἀνέτρεχαν χρόνος C χρόνους ἀνέτρεχαν A || lacunam post 13071 statuit Pap. || 13073 τὸ suppl. Pap. || 13074 τὸ δράμει Pap., De l'autre part li cort Tigris F 27483: τὸ δέρνει A δέρνει το C.

Στὸν στίχο 13074 ἡ γραφή τῶν χειρογράφων τὸ δέρνει ἢ δέρνει το δὲν δίνει ἱκανοποιητικὸ νόημα καὶ τὴν ἀντικατέστησα μὲ τὸ ὁμόηχο τὸ δράμει σύμφωνα μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο.

*

13116 Τοῦτο τὸ ἐποῖκον "Ἕλληνες κοινῶς εἰς τὸ φουσσᾶτον.

Ὁ δῆμιος γὰρ ὁ Δυσσεύς, ὁ φθονοδημηγέρτης,
πολὺ πολλὰ τὸν ῥαίνετον κκκῶς, θανατησίμως.

13116 Τοῦτο Pap., C'orent fait F 27685: ὁποῦ AC || 13115 πολὺ (vel πάμπολλα) Pap., mout tres F 27687: ὁποῦ πολλὰ AC.

*

"Ὅ,τι καὶ ἂν ἔκαμνε ὁ Δυσσεύς, τίποτε οὐκ ὠφελοῦσεν
ἐκεῖ ὁποῦ εἶχεν εὔρεθῆ ὁ λαμπρὸς Παλαμῆδης.

13125 Διὰ τοῦτο τὸν ἐκάκευε μέχρι καὶ τοῦ θανάτου.

13123 ὠφελοῦσεν Pap.: ὠφελοῦσαν AC || 13125 ἐκάκευε Pap., Por so li ert cil haïnos F 27693: ἐκάκευσε AC.

*

Οὕτως ἐπονηρεύσατο, ἐξώρθωσε τὸ πρᾶγμα,
εἰς τέτοιαν γνῶσιν, ἤξευρε, νὰ μὴ τὸν ἀπιστήσουν.

Τὰ τέρμενα, ἐγράψασιν, ἐκείνη ἡ ἡμέρα,

13135 ἦσαν σιμά, ὁπόταν γὰρ τὰ θέλουν ἐκπληρώσει.

"Ἀκουσον ξενοχάραγον τρόπον δημηγερσίας!

Τὰ χαρτία ἐγράψασιν ὅλας τὰς συμβιβάσεις

καὶ εἰς τὸν δεσμὸν ἀπέσωθεν ἐγράφετο ἡ ποσότης,

πόσον λογάριν ἔστειλαν καὶ πόσον θέλουν δώσει.

....

13146 τοῦ Παλαμῆδου τοῦ λαμπροῦ, ὅρα δημηγερσίαν!

13133 μὴ Pap.: μὴδὲν AC || 13134 ἐγράψασιν Pap.: ἐγράψασιν A ἐχάθησαν C || ἐκείνη ἡ ἡμέρα Pap.: ἐκείνην τὴν ἡμέραν AC || 13138 ἐγράφετο Pap.: ἔγραφεν AC || 13139 prius πόσον Pap., Trestoz li ors e tot l'argent F 27709: ὅσον AC || 13146 δημηγερσίαν Pap.: δημηγερσίας AC.

*

Καὶ τότε, ὅταν τὸ ἔμαθε τάχατε ὁ Δυσσεύς,
ὁ δημηγέρτης ὁ καχός, ὡσὰν θαυμάζεται το-
πρόσοψιν δείχνει τάχατε λόγον οὐδὲν ἤξευρει

13155 μήποτε νὰ θηρρήσειεν ὅτι ἐκεῖνος πταίει.

Ὁ Διομήδης ὄγλησιν, θλίψιν μεγάλην κάμνει,
νὰ ἐξεύρη τί νὰ ἔκαμε, θνατωμένος νὰ ἦτον.

13155 μήποτε νὰ Pap., Dist qu'il ne poëit pas cuider | Que li venist sol en penser F 27739-40: μήπως τινὰς AC || 13156 Διομήδης Pap., Diomedès F 27741: Παλαμήδης AC || 13157 νὰ ἐξεύρη τί νὰ ἔκαμε Pap., Mout se porchace e mout se peine | Come il le puisse a mort livrer F 27742-3 ἂν ἤξευρε τίς τὸ ἔκαμε AC.

Τὸ γαλλικὸ πρότυπο ἐπιτρέπει νὰ διορθώσουμε τὸ δύσκολο αὐτὸ χωρίο καὶ στὰ τρία σημεῖα πού εἶναι ἐφαρμοσμένο.

*

Ἦσαν το, καθὼς ἔγραφε, τῆς κλίνης ἀποκάτω,
13171 σωζᾶτον καὶ ἀκέραιον, οὐδ' ἐψεύδετο ὁ τόμος.

13171 οὐδ' ἐψεύδετο Pap., Ne menteit de rien li seaus: ὡς ἔγραφεν C καὶ ἔστρεφεν A.

Ἵποθέτω πὼς ἡ ἐσφαλμένη γραφή ὡς ἔγραφεν προέρχεται ἀπὸ τὴν ἔκφραση καθὼς ἔγραφε τοῦ προηγούμενου στίχου.

*

Οὐκ ἦτον τόσα δυνατὸς Ἕλληνας νὰ τολμήσῃ
13182 νὰ κάμη πρόσοψιν μικρὸν νὰ πιάσῃ Παλαμήδην

13182 μικρὸν Pap.: μικρὰν AC.

Θεωρῶ σωστότερο νὰ διορθώσω τὸ ἐπίθετο μικρὰν στὸ ἐπίρρημα μικρόν.

*

13185 Πολλῶν ἐπόνει, ἐβάρυνε διατὶ ἐκαταγγέλθη

ἐβάρυνε Pap., As plusors desplaist mout e peise F 27782: ἤξευρε C ἤξε A.

* Ἄν καὶ ἡ γραφή ἤξευρε τοῦ C εἶναι κατανοητὴ, δὲν παύει νὰ ἀποτελεῖ ἀπλὸ παραγέμισμα, ἐνῶ μένει ἀμετάφραστο τὸ ῥῆμα peise.

*

Τὸ ἔργον οὐκ ἐσύντυχε, λόγον οὐδὲν ἤξεύρει,
οὐδὲ λογάριν ἤξευρε τὸ εὐρέθη ἐκεῖ ἀποκάτω,

13201 οὐδὲ ἐκεῖνος τὸ ἔλαβεν, οὐδὲ ἐκείνου τὸ ἐδῶκαν

13201 ἔλαβεν Pap., Ne li fu pramis ne donez F 27800: ἔδωκεν C.

Εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ ἐσφαλμένη γραφή ἔδωκεν προέρχεται ἀπὸ ἀναδρομικὴ ἐπίδραση τοῦ ἐδῶκαν πού ἀκολουθεῖ.

*

13205 Ὅταν δὲ <ὁ> κύων ὁ Δυσσεύς εἶδε, πληροφορεῖται
ὅτι ἄλλον οὐδὲν κάμνουσι· πρᾶγμα πρὸς Παλαμήδην,

πολλά βαρύν τὸν φαίνεται, οἰμώζει ἀνακρῦφως.

13205 ὁ suppl. Pap. || 13207 οἰμώζει Pap.: οἰμωγεῖ AC.

*

Θρηγῶν γὰρ οὕτως ὁ δεινὸς ὁ θῆρ, ὁ σκολιαῖος,
ὡς παφλαστὸν τὰ δάκρυα ὕδωρ θερμὸν ὑπάρχουν
13238 καὶ καταβράζουν τὴν μορφήν, χαυνώνεται διόλου
καὶ τότε τὸν ἐγκέφαλον ἐσθίουν τοῦ ἀνθρώπου.

13238 χαυνώνεται Pap.: χάνεται A χάνεται C.

*

ἐτέραν ἐπενόησε καὶ μηχανὴν καὶ τρόπον,
13243 ὅπου λυσιτελέστερος γέγονεν εἰς τὸ ἔργον.

13243 λυσιτελέστερος Pap.: λυσιτελέστερον AC.

*

Τινὰς οὐδὲν <γὰρ> ἤξευρε τὸ παῦ κἂν ὑπαγαίνουν.
Τὸ φρέαρ γὰρ εὐρήκασι χωρὶς ἀναμονίας:
13270 εἶπαν νὰ σέβῃ ἐνδοθεν μόνος ὁ Παλαμῆδης
καὶ νὰ ὀρθώσῃ κάτωθεν νὰ ἐκβάλλῃ τὸ χρυσάφιν,
καὶ ἐκεῖνοι νὰ ταβροῖξουσιν ἐπάνω νὰ τὸν σύρουν.
Οὕτως ὠρμῶσαν, εἶπαν τον, κάτω τὸν κατεβάζουν.

13268 γὰρ suppl. Pap. metri gratia || 13269 ἀναμονίας Pap., sens demoree F 27853 (cf. 13225 χωρὶς ἀναμονίας ~ F senz demorance F 27822): ἀντιλογίας AC || 13273 τον Pap.: το AC.

*

Λοιπὸν τοῦτος ἐσχόπιζε πάντοτε εἰς τὸν νοῦν του,
13280 ὅτι, ἅμαν εἰς τὸ στρέμμαν τοὺς οἱ Ἕλληνες γυρίζουν,
ἐντροπήν τίποτε κακὴν πρὸς αὐτοὺς διὰ νὰ ποίση.
Καὶ ἄκουσε τί <τούς> ἔκαμεν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος.
Ὅταν εἶδεν ὅτι ἔρχονταν οὕτως κλυδωνισμένοι,
χαϊμένοι <ἐκ> τοῦ κακοῦ καιροῦ καὶ <ἐκ> τῆς σκληρίας ἐκείνης,
....

13279 τοῦτος Pap.: τοῦτο AC || 13282 τοὺς suppl. Pap., Oéz quel il le lor a fait F 27874 || 13284 ἐκ bis suppl. Pap., De la grant tormente ou il sont F 27886.

*

Ὁ βασιλεὺς τριγύρωθεν ἔστεκε τῆς θαλάσσης
<μέ> πλέον χιλιάδες εἴκοσι λαὸν ἀρματωμένον:
ἐκεῖ τοὺς ἐκατέκοπταν, ὅσους καὶ ἂν εὐρίσκαν.
Λίθους μεγάλους τοὺς κυλοῦν, τὰ κάτεργα σκοπίζουν.

13305 ὄλα ἐκατεποντίσθησαν ὅσα πρότερον ἦλθον.

13301 θαλάσσης Pap.: θαλάσσου A || 13302 με suppl. Pap. || 13304 σκοπίζου Pap., E quant ç'avient qu'as nes ataignent F 27919: σκορπίζου AC.

Ἡ γραφή θαλάσσης εἶναι συνηθέστερη στὸ κείμενο, γι' αὐτὸ διόρθωσα τὴν γραφή τοῦ χειρογράφου. Στὸν στίχο 13304 διόρθωσα τὸ σκορπίζου, ποὺ δίνει βέβαια ἱκανοποιητικὸ νόημα, σὲ σκοπίζου «σημαδεύουν», γιατί αὐτὸ νομίζω πῶς εἶναι τὸ νόημα ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὸν στίχο F 27919.

*

13328 Ὅρκον τῆς ἔκχμε φρικτὸν ἐνώπιον Ἑλλήνων
ποτὲ νὰ μὴ τὴν ἀρνηθῆ μηδὲ ἄλλην νὰ φιλήσῃ.

...

13333 Ἐκεῖνη θέλει ἔσεσθαι δέσποινα βασιλείας

13329 μηδὲ ἄλλην νὰ Pap.: νὰ μηδὲν ἄλλην A || 13333 βασιλείας Pap., Dame sera de sa maison F 27950: βασιλεία A.

*

13340 Λοιπὸν βλέπε καὶ σκόπιζε τοιοῦτην βουλήν νὰ ἐπάρῃς,
μήπως πολλὰ καὶ εὐρεθῆς ἄτυχῃ, γελασμένη,
ἀλλ' οὐδὲ ἀπὲ τὴν χώραν σου ἔξωθεν χωρισμένη

13341 πολλὰ καὶ Pap.: πολλάκις A || 13342 ἀλλ' οὐδὲ A, Ne de vostre terre chaciee F 27964: ἀλλοῦ δὲ perperam Pap. (Συμβολὴ A', p. 362).

*

Ὅταν γὰρ ὑπαγαίνασιν, εἶχασι τόσα πλεύσει,
ἠθέλησαν, εὐφράνθησαν ὅτι εἰς τὴν Εὐβοῖαν
13360 ἐκεῖσε νὰ πεζεύσουσι, νὰ περιαναπαυθοῦσιν.
Ἄλλὰ τῆς γῆς ὁ βασιλεὺς, Θέλεφος ἐλεγέτον,
ἐκεῖνος <τούς> τὸ ἀντίτεινεν, ὅσον καὶ ἂν ἠμπόρει.

13359 εὐφράνθησαν Pap., Tant qu'il lor plot e vint a gré F 27996: ἐφάνησαν A || Εὐβοῖαν Pap.: Εβονίαν A || 13362 τοὺς τὸ Pap., La lor vea F 28001: τὸν A τῶν perperam Pap. (Συμβολὴ A', p. 363).

Στὸν στίχο 13359 ἡ γραφή ἐφάνησαν δὲν προσφέρει ἱκανοποιητικὸ νόημα, τὴν στιγμή ποὺ ἀπαιτεῖται ἓνα συνώνυμο τοῦ ἠθέλησαν ποὺ νὰ ἀντιστοιχεῖ στὸ *vint a gré* τοῦ γαλλικοῦ προτύπου.

*

<ἐξ> ὄλων πῆρε τὴν ἀξίαν, ἤξευρε, τοῦ πολέμου.
13368 Ἄλλ' ὁ Θέλεφος ὁ ἀνδρειος, ὁ βασιλεὺς τοῦ τόπου,
ἐκεῖνος τὸν ἐσκότωσε κονταριστὰ τὸν νέον.

13367 ἐξ ὄλων πῆρε Pap.: ὄλων ἐπῆρε A || 13368 ὁ ἀνδρειος Pap., le fort F 28009: ἤξευρεν A ex 13367.

Ὁ *usus auctoris* ἐπιβάλλει νὰ προσθέσουμε τὴν πρόθεση ἐξ μπροστὰ ἀπὸ τὸ ὄλων. Στὸν στίχο 13368 τὸ ἤξευρεν φαίνεται νὰ ἀποτελεῖ ἐπανάληψη τοῦ ἴδιου τύπου ποὺ ὑπάρχει στὸν προηγούμενο στίχο, ἐνῶ ὁ καίριος χαρακτηρισμὸς *le fort* δὲν ἔχει ἀποδοθεῖ στὰ ἑλληνικά.

*

13385 ἀφήλικας ἐτύγχανεν, Ὀρέστης ἐλεγέτον.

Εἰς τὸν καλὸν Ἰνδομενεῦ, τὸν μέγαν βασιλέα,
τὸν παῖδα ἐφυγάδευσε ὁ κάλλιστος Ταλτάβης.

Ἄν γὰρ κατάρχης εἰς αὐτὸν Αἰγίστιος ἐγένη,
ποτέ του μεγαλύτερος ὁ παῖς οὐκ ἐγενέτον.

13390 Τοῦτον οὐδὲν ὑπέμεινε Ταλτάβιος νὰ γένη.

Εἰς τὴν Κόρινθον ἔφθασεν, ἐκεῖ τὸν παῖδα κρούβει,
διὰ δὲ τὸν δεσπότην του θρῆνον μέγαν ἐποίει,
τὸ πῶς τὸν ἐσκοτώσασι <ἐν τῇ δημηγερούσῃ.>

Τὸν παῖδα τὸν ἀφήλικα, τὸν φυσικὸν του κύρην,

13395 μετὰ θλίψεως, λύπης πολλῆς <τῷ> βασιλεῖ ἐδῶκε

13385 ἀφήλικας Pap.: ὀφήλικας A ἀφήλικος perperam Pap. (Συμβολὴ A', p. 363) || 13387 Ταλτάβης Pap., Taltibius F 28082 (app. Taltabius): Σταλτάβης A || 13388 κατάρχης Pap.: κρατάρχης A || ἐγένη Pap.: ἐγένη A || 13390 Ταλτάβιος Pap.: Ζαλτάβιος A || 13393-4 ἐν τῇ δημηγερούσῃ. | Τὸν παῖδα τὸν ἀφήλικα suppl. Pap., cf. F 28089-91 Qui en traïson ert ocis. | Son dameisel o le cler vis, | Son lige natural seignor || 13395 λύπης πολλῆς Pap. (cf. 13398-9), o duel, o plor F 28092: ὁ τῆς πολλῆς A ὁ τῆς πολλῆς perperam Pap. (Συμβολὴ A', p. 363).

Στὸ χωρίο αὐτὸ προτείνω ὀρισμένες νέες διορθώσεις καὶ βελτιώνω ἄλλες ποὺ εἶχα κάνει ἄλλοτε. Ἔτσι προτιμῶ τῶρα τὸν τύπο ἀφήλικας κατὰ τὸ ὀμήλικας, καὶ διορθώνω τὸ ὁ τῆς τοῦ A στὸ ὀμόηχο λύπης ἀποδίδοντας ἔτσι μὲ δύο οὐσιαστικά (θλίψεως, λύπης) τὰ οὐσιαστικά *duel* καὶ *plor*. Στὸν στίχο 13387 ὑποθέτω ὅτι τὸ ἀρχικὸ σίγμα τοῦ Σταλτάβης εἶναι διττογραφία τοῦ τελικοῦ σίγμα τοῦ κάλλιστος, γι' αὐτὸ τὸ ἀφαίρεσα, ἐνῶ ἐνοποίησα τὸν τύπο καὶ στὸν στίχο 13390. Στὸν στίχο 13388 προτίμησα τὸν τύπο κατάρχης ποὺ εἶναι συνηθέστερος στὸ κείμενο, ἐνῶ εἶναι συντακτικὰ σωστότερο νὰ γράψουμε ἐγένη ἀντὶ ἐγένη. Τέλος ἡ συνέχεια τῶν λέξεων στὸν στίχο 13393 ὅπως τὸν παραδίδει τὸ χειρόγραφο A φαίνεται ὑπερβολικὰ ἀπτόμη καὶ γι' αὐτὸ, ξεκινώντας ἀπὸ τὸ γαλλικὸ πρότυπο, συμπλήρωσα αὐτὸ ποὺ θεωρῶ χάσμα.

*

Κλύμενα ὠνομάζετον ἢ πάντερπνος ἐκείνη.

Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐδέχθησαν μετὰ χαρᾶς μεγάλης,
ἐδούλευσαν, ἐτίμησαν ὡσότου νὰ ἐξορθώση,

13410 νὰ καταστήσῃ καὶ καλῶς τὰ κάτεργά του πάντα,

ἄτινα ἐκ τὸν κλύδων κῆσαν σκηνδαλισμένα...
 Μετὰ δὲ ταῦτα τὸν κελὸν Ἰνδομενέκ ἐκεῖνον,
 κελῶς τὸ γράφει ὁ Διτῆς, μετὰ χαρᾶς μεγάλης
 ὅλοι τὸν ἀπεδέχθησαν τῆς χώρας τοῦ τῆς Κρήτης,
 13415 καὶ τοὺς κελβαλλαρῖους τοῦ καὶ πάντα τὸν λαὸν τοῦ:
 "Ὅλους τοὺς ἐδοξάσασιν, ἐτίμησαν γνησίως.
 Πολὸν κελρὸν ἐξόπισθεν ἤσασιν μετ' εἰρήνης
 εἰς τὴν χώραν τοὺς ἅπαντες, ὡσὸτου ἐγεγόνει.
 Ὅρεστῆς κελβαλλάριος, ὁ υἱὸς <τοῦ> Ἀγαμέμνων.

13407 Κλύμενα Pap., Climena F 28108: Ἐλίμενε A || 13408 Ἀθηναῖοι Pap.,
 Cil d'Athènes F 28109: Κρητικοὶ A || 13411 ἦσαν Pap.: εἶχε A || Post 13411 Iacu-
 nam statuit Pap. || 13412 τὸν κελὸν Ἰνδομενέα ἐκεῖνον Pap.: ὁ κελὸς Ἰνδομενεὺς ἐ-
 κεῖνος A || 13416 Ὅλους τοὺς Pap., Mout par les ont toz celebrez | E essauciez e
 honorez F 28283-4: ὅλοι τὸν A || 13419 τοῦ Ἀγαμέμνων Pap.: Ἀγαμέμνονος A.

*

Χιλίους τὸν ἐδάνεισε κελὸς κελβαλλαρῖους,
 ὅλους κελὸς, εὐγενικοὺς, εἰς φαρῖκ, ὡπλισμένους.
 13425 Καταπάνου τὸν Αἴγιστον ἐδιέβηκεν ὁ νέος.
 Εἰς Ἀθήνας τὸ πρότερον ἐκρινεν ἀποπλεῦσαι
 ἐκεῖσε καὶ βοήθειαν ἐζήτησε, συνάγει:
 τόσον αὐξύνθη ὁ λαὸς, λέγω, ὡς δισχιλίους.
 Μετὰ μεγάλης τῆς χολῆς ὅλοι τοὺς ἐκινῆσαν
 13430 καταπάνου τὸν Αἴγιστον πολλὰ πεπικραμένοι.

13424 φαρῖα Pap., Guarniz d'armes e de destriers F 28292: φάρους A || 13426
 ἐκρινεν Pap., Conduist F 28295: ἐκριναν A || 13428 ὡς Pap.: εἰς A || 13429 τοὺς
 Pap.: τοῦ A || 13430 πεπικραμένοι Pap.: καὶ πικραμένοι A.

*

Ὅρεστιος ὡς ἤκουσε ταύτας τὰς ἀποκρίσεις,
 ὅ,τι ἂν εὐάρεσκον ἦν τοῖς θεοῖς νὰ ποιήσῃ,
 13445 ὅλα κελῶς τὸν ἤρεσαν, λέγει τα τῶν ἰδίων

13444 ὅ,τι ἂν εὐάρεσκον ἦν τοῖς θεοῖς νελ ὅ,τι ἂν ἐπαρέσκωνται οἱ θεοὶ Pap., li deu
 vuelent que il face F 28323: ὅ,τι ἂν ἐπαρέσκωνται τοῖς θεοῖς A || 13445 ὅλα Pap., N'i
 entent rien que li desplace F 28324: ἀλλὰ A.

Στὸν στίχο 13444 τὸ κελίμενο εἶναι προφανῶς πολὺ ἐφθαρμένο καὶ ἡ
 διόρθωση πὸν προτείνω εἶναι μιὰ προσπάθεια νὰ ξαναβρῶ τὸ κελίμενο τοῦ
 μεταφραστῆ με τὴν βοήθεια τοῦ γαλλικοῦ προτύπου.

*

13448 Ὁ βασιλεὺς Φλωρίσιος τῆς χώρας ἐλεγέτον.

....

13451 Τοῦτος τὴν θυγατέρα τοῦ παράδοξον εἰς εἶδος

εἰς γυναικῶν ἐκδέδωκε στεφανικὴν Αἰγίστου.

...

Τοῦ Ὀρεστίου ἔταξε μετὰ χαρᾶς μεγάλης
13456 ἀτός του εἰς ἐκδίκησιν νὰ σπεύσῃ <τοῦ> Ἀγαμέμνων.

...

13460 Οὐδὲν γὰρ τοὺς ἐδέχθησαν, τὰς πόρτας τοὺς ἐκλείσαν.

....

καὶ τοὺς συμβούλους ἔκαυσεν, ἠφάνισε τελείως,
οὐς ἠῦρεν ὅτι ἔπταισαν τοῦ φόνου <τοῦ> Ἀγαμέμνων.

Τὴν μητέρα του ἐπίασεν, ἀτός του μὲ τὰς χεῖρας
13470 τοὺς μαστοὺς τῆς ἀπέκοψε πάντων ὄμμασι ὀρώντων.
Ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἐσύρασιν ἔξωθεν τῆς πολέου
τῶν ὀρνέων τὴν ἔποισε βορὰν καὶ τῶν σκυλίων.

13448 Ὁ βασιλεὺς Pap.: βασιλεῖ A || 13451 εἰς Pap.: ὡς A || 13456 τοῦ suppl. Pap. || 13460 alt. τοὺς Pap., Lor clost om bien les portaus F 28351: τοὺς A || 13468 τοῦ Ἀγαμέμνων Pap.: Ἀγαμέμνονος A || 13470 τῆς Pap., Li traist les mameles F 28369: τῆς A || ὄμμασι Pap., Veant les ieuз as citeains F 28368: ὄμοῦ A || 13472 σκυλίων Pap., Mangier a chiens e a voutors F 28372: θηρίων A.

Στὸν στίχο 13470 ἂν καὶ ἡ γραφὴ τοῦ A ὄμοῦ δίνει ἱκανοποιητικὸ νόημα, θεώρησα ἐπιβεβλημένο νὰ τὴν διορθώσω σὲ ὄμμασι ἀποδίδοντας ἔτσι κατὰ λέξιν τὸ ἐκφραστικότερο γαλλικὸ πρότυπο.

*

13488 Ἐκ τὴν Ἑλλάδα ἄπασαν καὶ χώρας τῶν Ἑλλήνων
ὄλοι τὸ συντυχαίνουσι, θαῦμα μέγαλον κάμνουν.

13488 χώρας Pap.: χώραν A.

Πιστεύω ὅτι τὸ χώρας (=ἀπὸ τὰς χώρας) εἶναι αὐτὸ πρὸς ἔγραψε ὁ μεταφραστής.

*

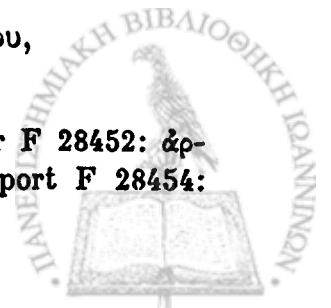
Κοινῶς πάντες ἐτρέχασιν νὰ ἐβλέπουν τὴν Ἑλένην,
13505 δι' ἣν ὁ κόσμος ἔπαθε τόσα κακὰ ἂ ὑπέστην,
δι' ἣν τὸ ἄνθος τὸ πολὺ Ἑλλάδος καὶ τοῦ κόσμου
ἀπ' ἄκρον γῆς εἰς ἄκρον γῆς ἐπτώχευσε, κατῆλθε.

13507 ἀπ' Pap.: ἐπ' A.

*

Ἐκεῖσε πόλιν ἔκτισε, Σαλάμινον τὴν λέγουν,
τείχη ἔποιε φοβερὰ, τινὰν οὐδὲν φοβᾶται.
Λέγει καὶ πῶς τὸν Σάναπον, τὸν ἀρχικόμιτά του,
13520 εἰς τὸν λιμένα καταλθὼν ὄφρι καταδακέ τον

13517 τὴν Pap.: τὸ A || 13519 ἀρχικόμιτά του Pap., son marinier F 28452: ἀρχικόμην τούτου A || 13520 καταλθὼν Pap., Dreit a l'arivement d'un port F 28454: κάτωθεν A.

Πιστεύω ὅτι ἡ γραφή τοῦ A κάτωθεν εἶναι ἀναγραμματισμός τῆς ὀνομαστικῆς ἀπολύτου κατελθών πού ἀποδίδει ἄκριβέστερα τὸ γαλλικὸ πρότυπο.

*

Πολλὰ τὸν ἐβιγλίζασιν, ἐπαρακάθιζάν τον,
μὴ καὶ νὰ τὸν πιάσωσι, νὰ κρίνωσιν εἰς δίκην.
'Ἄλλ' ὡς οὐδὲν ἠμπόρεσαν, εἰς 'Ἀθήνας ἐκρίναν
13530 οἱ πάντες οἱ πρωτότεροι, οἱ καλλιώτεροι 'Ελλήνων,
ὅλοι ἐκεῖ νὰ συναχθοῦν βουλὴν διὰ νὰ ἐπάρουν.
Καθὼς καὶ τὸ ἐσύντυχαν, οὕτως καὶ τὸ ἐποῖκν.

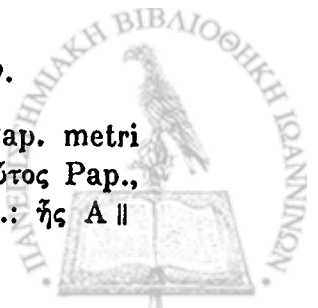
13528 εἰς δίκην Pap.: τὴν δίκην A || 13530 οἱ καλλιώτεροι A: malim οἱ κάλλιοι metri gratia || 13531 νὰ συναχθοῦν Pap., Qu'a Athenes ajostereient | E la entre eus esguardereient F 28477-8: συνάγονται A.

Ὁ στίχος 13532 δείχνει ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἔχουν ἀκόμη συναχθεῖ στὴν Ἀθήνα ἀλλὰ πῶς ἔχουν τὴν πρόθεση νὰ συναχθοῦν.

*

Τὸ δὲ νὰ εἰπῶ τὰς συμβουλὰς τοῦ καθενὸς ἐκάστου καιροῦ θέλει παραδρομὴν καὶ πλάτος ὅλου χρόνου.
13535 Εἶπαν, ἐκατεμέτρησαν πῶς γέγονε τὸ πρᾶγμα καὶ διατί Ὀρέστιος ἔσφαξε <ἐαυτοῦ> τὴν μήτηρ. Εἶπαν τὸ πῶς ἐκρίνασιν οἱ θεοὶ τοῦ νὰ γένη καὶ οὕτως τὴν ἐκδίκησιν ὠρίασαι νὰ ποιήσῃ <καὶ> ἐκδίκησιν νὰ ποιήσῃ [δὲ] αὐτὸς ἐκείνου τοῦ πατρὸς του.
13540 Ὁ τῆς Ἀθήνας Μενεστεύς, ὁ δούξ γὰρ ὁ γενναῖος, οὗτος ὑπὲρ Ὀρέστιον βάνεται, συντυχαίνει, διαυθεντεύει τον καλῶς κατεπά<νω> Ἕλλήνων ἔρριψε τὸ σημάδι του, λέγει νὰ πολεμήσῃ. Ἄρα γε οἶος ὀρέγεται πολλακίς νὰ συντύχη
13545 κατεπάνω τῆς κρίσεως ἦν ἐποικεν Ὀρέστιος, ὡς καὶ οὐκ ἔναι ἄξιος νὰ ἔχη τὴν βασιλείαν; Τινὰς οὐδὲν εὐρέθηκε τοῦ νὰ τὸν ἀντιτείνῃ, καὶ ὑπὸ τούτου ἐγλυσεν, ἐσώθηκεν Ὀρέστης. Ὄρισαν ὅτι πῶποτε πλεῖον νὰ μὴ συντύχουν
13550 μετ' αὐτὰ τὴν ὑπόθεσιν, ἐσίγησαν τελείως. Ἀπὸ δὲ τοῦ τηρήματος τῆς βουλῆς τῆς μεγάλης ἐδῶκαν του τὴν χώραν του μὲ πάντων τῶν δικαίων.

13534 παραδρομὴν Pap.: παραδρομὴ A || 13536 ἐαυτοῦ τὴν μήτηρ Pap. metri gratia: τὴν μητέρα του A || 13539 καὶ suppl. Pap. || δὲ del. Pap. || 13541 οὗτος Pap., cf. 13554: οὕτως A || 13542 κατεπάνω Pap.: κατεπά A || 13545 ἦν Pap.: ἦς A ||

13546 ως Pap., Qu'il F 28500: ὦ A || 13548 ὑπὸ Pap.: ὑπὲρ A || 13550 μετ' αὐτα Pap., Comandé fu que icil faiz | Ne li fust mais en mal retraiz F 28513-4: μετ' αὐτην A || 13552 πάντων τῶν δικαίων Pap., E toz ses dreiz e ses honors F 28517: πᾶσαν τοῦ δικαίου A.

*

Ἐκ τῆς ἀποστομῆς τῆς ἀπὸ τὴν θλίψιν τὴν πολλὴν ἀτὴ της ἐφουκίσθη μετὰ τῶν δύο της χειρῶν, ἀπέψυξε τελείως.

13565 Ὅταν δὲ ὁ Μενέλαος ἤκουσεν, ἐμηνύθη ὅτι Ὁρέστιος γέγονεν εἰρηνικὰ δεσπότης καὶ κληρονόμος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ Ἀγαμέμνου, <κᾶν τοῦ> εἶχε ἀμάχη [τὸ] πρότερον, <τοῦ> ἐζήτησεν ἀγάπην.

13564 της Pap., Qu'el se pendit o ses dous mains F 28532: τῶν A || 13566 εἰρηνικὰ Pap., en pais e quitement F 28535: κύριος καὶ A || 13568 κᾶν τοῦ suppl. Pap. || ἀμάχη Pap.: μάχην A || τὸ del. Pap. || τοῦ suppl. Pap., Vers lui F 28536.

Στὸν στίχο 13566 ἡ γραφή τοῦ A κύριος καὶ εἶναι φυσικὰ κατανοητή, ἀλλὰ ἀποτελεῖ ἀπλή ἐπανάληψη τῆς ἔννοιας τοῦ δεσπότης, ἐνῶ φαίνεται νὰ ἔχουν μείνει ἀμετάφραστες οἱ ἐκφράσεις si come il dut (F 28534) καὶ en pais e quitement (F 28535). Γι' αὐτὸ ἀντικατέστησα τὸ κύριος καὶ μὲ τὸ ὁμόηχο εἰρηνικὰ.

*

Εἰς τὴν Μύκοναν γέγοναν μετὰ πάντων Ἑλλήνων αἱ χαρὲς αἱ τοῦ γάμου των θαυμαστικὲς, μεγάλες.

13580 Ἐμπρὸς δὲ παρὰ πλήρωσιν ταύτης τῆς ἱστορίας, <νὰ> μάθετε πόσα κακὰ καὶ τί ζημιά ἐγένη ἀπὸ τὴν κόρη, ἤξευρε, ταύτην τὴν Ἑρμιόνην

....

εἰς Κρήτην ἐκατέλαβεν ὁ φρόνιμος Δυσσέας

13585 ἔνδον εἰς δύο κάτεργα, ἤσασι μαρκατάντων:

εἰς βυζάντια ἑκατὸν τὰ εἶχε καιρογεύσει.

Τὰ γὰρ ἴδια κάτεργα ὅλα τὰ εἶχε χάσει,

τὰ μὲν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, τὰ δὲ ἄλλα ἐλάβαν ἄλλοι

13579 αἱ τοῦ γάμου Pap., Les noces F 28546: καὶ ὁ γάμος AV || 13580 πλήρωσιν Pap.: πλήρωσις A || 13581 νὰ suppl. Pap. || 13586 καιρογεύσει A: καιρογεύει V || 13588 ἐλάβαν ἄλλοι Pap., Par force li erent tolues F 28554: ἐβάλαν πάλιν V ἐβάλαν πάλιν A.

Στὸν στίχο 13579 τὸ ἐν διὰ δυοῖν αἱ χαρὲς καὶ ὁ γάμος των εἶναι φυσικὰ μιὰ σωστὴ ἔκφραση, ἀλλὰ τὰ κατηγορούμενα θαυμαστικὲς, μεγάλες, πού εἶναι στὸ θηλυκό, ἐπιβάλλουν τὴν διόρθωση πού προτείνω.

*

Ἄφ' ὧν δὲ τούτους ἔγλυσεν, εἰς χειρότερον πίπτει,
ὁπότεν τὸν ἐτσάκωσεν ὁ πατήρ Παλαμήδου:

13598 τὴν ἐκδίκησιν ἤθελε νὰ ἐπάρῃ τοῦ υἱοῦ του.

Ποτὲ ἄνθρωπος οὐκ ἔγλυσεν ἐκ κίνδυνον τοσοῦτον.

13598 τοῦ υἱοῦ του Pap., Bien en voleit vengier son fiz F 28568: Παλαμήδους AC ex 13597 || ἐκ Pap.: εἰς ACV.

*

13608 Ἰνδομενεὺς ὁ θαυμαστός τῆς Κρήτης βασιλέας

....

ἠρώτησέ τον πῶς ἦτον καὶ πῶς αὐτὸ ὑπέστη,

13612 ὁποῦ ἦτον τόσα πλούσιος καὶ εἶχε καλοὺς συντρόφους.

13612 εἶχε Pap.: ἀπὸ ACV.

*

13622 Ἄπ' αὐτοῦ ἐκχταλάβαμεν πάλιν εἰς Λωτοφάγους

Λωτοφάγους Pap., a Lotophagos F 28607: Λιθοφάγους AC Λιθοφάγουν V.

*

13626 Ὁ τόπος εἶχε βασιλεῖς δύο σκληροὺς, ἐχθίστους,
Λεστρίγονον καὶ Θίγλωπον, ὁμαίμονες οἱ δύο

....

13641 Εἶχε μίαν οὗτος ἀδελφὴν, Λεστρίγονου θυγάτηρ.

13641 Λεστρίγονου Pap.: Λεστρίνου A Λεστρίστονον V Λιστρίονου C || θυγάτηρ V: θυγατέρα (-ραν C) AC.

*

13645 Ἐσφάζετον, ἐχάνετον, θλιψιν μεγάλην εἶχεν
ἀπὸ τῆς κόρης τὴν πολλὴν ἀγάπην ἦνπερ εἶχε
καὶ ἀπὸ τὸν τόσον κρεμασμὸν ὃν κρέμετον δι' ἐκείνην.

13647 ὃν κρέμετον Pap.: ὁποῦ ἐκρέμετον CV ἐκρένετον A.

*

Εὐθύς ἐκαβαλλίκευσε Πολύφημος ὁ νέος

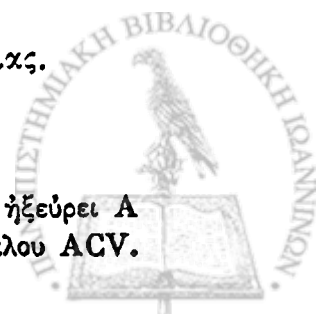
13667 μὲ πεντακόσιους ἐκλεκτούς, ἔρχονται μας ἐπάνω
ὅλοι μετὰ θυμοῦ πολλοῦ τοῦ νὰ μᾶς κατακόψουν

13667 ἔρχονται Pap.: ἔργεται ACV.

*

13675 Τοῦ πατρός του τὴν ἔδωκεν, ὁποῦ τὴν ἐπεθύμα,
ἐγγαστρωμένην ἐξ αὐτόν, ἄλλον οὐδένα ἤξευρε,
πολλὰ θλιμμένην παντελῶς, διατὶ οὐκ ἤλθε μετ' ἑμας.
Ἄπ' αὐτοῦ πάλιν ἄρχεται νὰ λέγῃ ὁ Δυσσέας
τὸ πῶς ἐπλευσαν, ἤλθασιν εἰς τὰ νησιά τοῦ Αἰόλου.

13676 ἐξ αὐτόν Pap.: ἔξευρε CV ἤξευρε A || οὐδένα ἤξευρε Pap.: οὐδὲν ἤξεύρει A οὐδὲν ἤξεύρω (ἐξ- C) CV || 13679 Αἰόλου Pap., les isles d'Eoli F 28703: κύκλου ACV.

Νομίζω ὅτι ἡ γραφή ἔξευρε (ἤξευρε) τῶν χειρογράφων προέρχεται ἀπὸ ἀναδρομικὴ ἐπίδραση τοῦ ἤξευρε ποὺ ἀκολουθεῖ.

*

Τινὰς πλέον εὐμορφότερες οὐκ ἤξευρε εἰς τὸν κόσμον
13683 εἰς εὐμορφάδα, <εἰς> πλούτωσιν, εἰς τὴν εὐημερίαν.

13683 εἰς πλούτωσιν Pap.: πλοῦτος ἦν A πλοῦτος C.

*

13691 "Ὀλους τοὺς ἐκαλοῦσασιν νὰ μείνουν μετ' ἐκεῖνες,
τόσα τοὺς ἐποτίζασιν, ἐχάνασι τὸν νοῦν τους.

13691 μείνουν Pap., al herbergier les conuoient F 28721: φάγουν ACV || 13689
τόσα Pap., cf. 13699, Après si F 28722: τότε ACV.

*

Εἰς τὰς χεῖρας ὁ Ὀδυσσεὺς κατήνησε τῆς Κίρκης,
ἀλλ' οὐδὲν ἴσχυσεν αὐτὸς πρῶτως νὰ τῆς ἐγλύσῃ.

Εἶχεν ἀκούσει πρότερον περὶ ταύτης [ὁ] Δυσσέας,

13710 ὁμοίως κάκεινη ἀπ' αὐτὸν πολλὰς ἡμέρας εἶχεν.

13707 ὁ Ὀδυσσεὺς Pap. metri gratia: ὁ Δυσσεὺς ACV || Κίρκης Pap., es mains
Circès F 28748: κόρης ACV || 13708 huc trp. Pap., cf. F 28748-9: post 13709 praeb.
ACV || 13709 ὁ del. Pap. metri gratia.

*

Ἐὰν ἐκείνη ἐξόρκια ἤξευρε καὶ μαγείας,

13725 ὁ Δυσσεὺς πάλιν πλεώτερον ἤξευρε παρ' ἐκείνην.

....

Ἐξ ὅσα ἐπιτηδεύετον, ἐχάλαττέ τα ἐκεῖνος.

13728 Ἐξ ὅσων καὶ ἂν ἐκοπίαζεν ἐπάνω τῆς ἐστρέφε,

τὴν θλίψη τῆς ἀγάπης τῆς καὶ τὸν πόνο ὄνπερ εἶχε.

13728 Ἐξ ὅσων Pap., Sor li reverti li travauz | E la grant peine e la dolor |
Qu'ele traist puis por lui maint jor F 28782-4: ἐξ ὅσων ACV || ἐστρέφε Pap.: ἐστρά-
φη ACV || 13729 τὴν θλίψη... τὸν πόνο Pap.: ἡ θλίψη...ὁ πόνος ACV || ὄνπερ Pap.:
ὄπερ A ἦνπερ CV.

Στοὺς στίχους 13728-9 τὸ κείμενο εἶναι ἀσφαλῶς ἐφθαρμένο, ἀλλὰ
καὶ ὁ τρόπος ποὺ ἀπέδωσε ὁ μεταφραστὴς τὸ γαλλικὸ πρότυπο δὲν μπορεῖ
νὰ θεωρηθεῖ ἰδιαίτερα ἐπιτυχής.

*

13735 "Ὄταν ἡ Κίρκη ἐώρακεν ὑπάγει ὁ Δυσσέας,
τοιούτην θλιψὴν ἔποικεν ὅσῃν τινὰς οὐκ εἶδεν.

"Ὄταν αὐτὸς ἐγλύτωσεν ἐκ τῆς Κίρκης τὰς χεῖρας,
πολλὴν χαρὰν ἐχάροκεν, ὡς καὶ τὸ δίκαιον ἔχει.

Πάλιν δὲ εἰς τῆς Καλιξῆς, τῆς ἄλλης βασιλίσσης,

13740 τὰς χεῖρας ἐκατήνησεν, ἄργησε ἐκεῖ πολλάκις.

Ἐκείνης οὐκ ἐγλύτωσεν, ὡς ἤθελεν ἐκεῖνος.
 Τίποτε οὐκ ὠφέλησαν τὰ ἐξόρκια του πρὸς αὐτήν,
 πλέον δὲ ἤξευρεν αὐτὴ εἰς μάγια παρ' ἐκεῖνον.
 Μετ' αὐτήν τὸν ἐκράτησεν ὅσον ἐκείνη ἐφάνη

13735 ἡ Κίρκη Pap., Circès F 28797: ἡ κόρη ACV || 13737 Κίρκης Pap.: κόρης ACV || 13739 Καλιξῆς Pap.: Καλιξῆς A καλῆς ξης C || 13740 τὰς χεῖρας Pap.: εἰς χεῖρας ACV || ἐκεῖ Pap.: καὶ ACV || 13744 ἐκείνη ἐφάνη Pap., tant com li sembla F 28808: ἐκείνη ἔχει ACV.

*

Ἐὰν τὰ μάγια ἐλείπασι, πολλὰ ἦτον λαμπρυσμένη,
 13750 ἀλλὰ ἡ φύσις <της> τὸ ἤφευρεν, οὐκ εἶχε πῶς τὸ ποίση.
 Μετὰ μεγάλης συμφορᾶς ἐγλύτωσε Δυσσέας:
 τόσον φόβον οὐκ ἔπαθεν εἰς τὸν ἅπαντα κόσμον,
 μήπως καὶ τὸν ἐκράτειεν εἰς θέλημα ἐδικόν της,
 ὅτι ποτὲ οὐδὲν ἤξευρε πρᾶγμα διὰ νὰ τὴν ποίση,
 13755 ὅπου νὰ ἠμπόρεσε ποτὲ τὰ μάγια της χαλάσει.

13750 ἡ φύσις της τὸ Pap., Quar itel esteit sa nature F 28817: ἡ φύσις τὸ AC ἡ φύση τὸν V || 13752 τόσον C: τόσην AV || φόβον Pap., One tel paor, ço dit, n'ot mais | Come de ço, qu'el le tenist, | Que ja mais jor ne s'en partist F 28820-22: θλίψιν ACV || 13753 μήπως καὶ τὸν Pap.: μόνον νὰ τὴν ACV || της Pap.: του ACV.

Στοὺς στίχους αὐτοὺς γίνεται συχνὰ σύγχυση ἀνάμεσα στὰ δύο πρόσωπα, τὴν Καλυψὼ καὶ τὸν Ὀδυσσεά, ἀπὸ τὸν ἀντιγραφέα τοῦ ἀρχετύπου τῶν χειρογράφων.

*

Ἄφ' ὅπου δὲ ἀπέκει ἐγλύτωσεν, εἰς χειρότερον πίπτει,
 ἐπὶ ἓνα δυσκολώτατον πέραμα τῆς θαλάσσης,
 13765 ὅπου οἱ σειρῆνες ἤσκασι, τὰ στοιχεῖα τῆς θαλάσσου,
 ἐκεῖθεν τὸν ἐτύχαινε, ἤξευρε, νὰ περάσῃ.

....

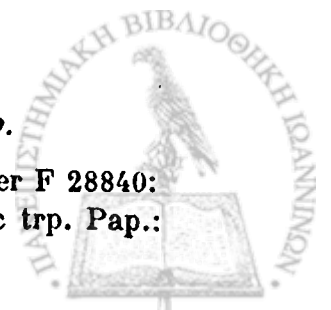
Φωνὴν ἔχουν ἀγγελικὴν, πλανῶσι τοὺς ἀνθρώπους.
 Ἐκεῖ ὅπου ἐτοῦτες τραγωδοῦν, κίνδυνοι ἐνὶ <οἱ> πάντες,
 καὶ εἴ τις ἐμπλάσῃ εἰς αὐτάς, ποτὲ του οὐκ ἐγλυτώνει.
 Ὁ νοῦς του στέκει πρὸς αὐτάς, σκοτίζεται καθόλου.

13775 Τοῦτες εὐθύς βυθίζουσι τα, τὰ κάτεργα ταβρίζουσι.

....

Τότε μετὰ τῆς γνώσης του ἔποιε τέτοια μάγια,
 ὅτι κανένας ἀπ' αὐτοὺς οὐκ ἠμπόρει νὰ ἀκούσῃ
 13780 κἄν τραγωδοῦν ἢ κρᾶζουσι, κἄν ἄλλον τι λαλοῦσιν.

13765 ὅπου Pap.: ὅπως A || οἱ σειρῆνες Pap., Ce sont les sereines de mer F 28840: γυναῖκες A || 13771 ἔχουσι Pap., Voiz ont F 28845: εἶχαν ACV || 13772 huc trp. Pap.:

post 13775 praeb. ACV || κίνδυνοι ἐνι κοῖ πάντες Pap., Sont tuit li encombrier (app. li grant peril) de mer F 28850: κίναμος ἐνι (ἐνα A) πάντα (πάντων C) ACV || 13775 βυθίζου τα Pap., Sis afondent al fonz de mer F 28857: βυθίζονται AV βυθίζονται C || 13778 τέτοια μάγια Pap., Mais il fist teus enchantemenz F 28860: τέτοιον (τοι- οὔτον A) πράγμα (-αν C) ACV || 13779 ἡμπόρει Pap., Nes pot F 28863: ἡμπορεῖ ACV.

*

13783 Συχνὰ τοὺς ἐταβρίζασι, συχνὰ τοὺς ἐπιπέπταν,
καταποντίζειν ἔσπευδαν, ἔδε φρικτὸν τὸ μέλλον!

13783 καταποντίζειν Pap., perillier les voleient F 28868: καταποντίζουν ACV || ἔδε Pap.: ἔδες A εἶδες CV.

*

13795 οὐπω νὰ φθάσουν ἔσωθεν πέντε μίλια καὶ πλέον,
κᾶν κάτεργον κᾶν ἄλλον τι, εἴ τι καὶ τοὺς σιμῶση:
ὄλα εἰς τὴν τρύπα σύρνει τα τὸ ὕδωρ, ὑπαγαίνουν,
μέχρι καὶ εἰς τὴν ἄβυσσον κατεβαίνουν εὐθέως.
Ἄφδὸν δὲ τὰ βυθίζουσι τὰ κύματα, ὑψώνει

13800 μέχρι καὶ εἰς τὰ σύγνοφα τὸ ὕδωρ, ἀνεβαίνει.
Γοργότερον τὰ φέρνουσι τὰ ὕδατα ἐκεῖνα
παρὰ τὸ βέλος, ἤξευρε, τοῦ τόξου ἢ τῆς τσάγγρας.
Ψυχὰς ἀρπάσσουν, ἤξευρε, μόνον νὰ τὰς ἰδοῦσιν.

13795 ἔσωθεν Pap.: ἔξωθεν ACV || 13801-2 huc trp. Pap., cf. F 28889-90: post 13798 praeb. ACV || 13803 ἀρπάσσουν Pap.: ἀρπάσσει ACV.

*

«Οὕτως ἔχασα», ἔλεγε, «τὸ πλοῦτος, τὸν λαόν μου,
13823 οὕτως <ἐκ> τὸ μελλόμενον τῆς εἰμαρμένης τύχης
πολὺν καιρὸν χειμιάζομαι, οὐαὶ ὁποῦ τῆς πιστεύει».

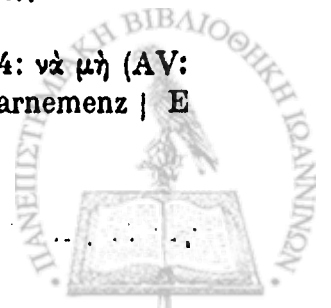
13823 ἐκ Pap., Ensi m'a demené Fortune, | Que mout m'a fait duel e rancu- ne: | Trop m'a esté lonc tens orrible | E trop averse e trop penible F 28929-32: καὶ ACV.

*

Ἄ βασιλεὺς Ἰνδομενεὺς μεγάλως τὸν ἐτίμα,
13830 χαρὰν τοῦ κάμνει ἄμετρον, νὰ μείνη τοῦ προσφέρει.
Δύο κάτεργα τοῦ ἐξώρθωσε καινούργια παραυτίκα,
ὁπότεν θέλη μετ' αὐτὰ νὰ ὑπάγη εἰς τὰ ἐδικά του.
Φρικτὰ καλὰ τοῦ ἔδωκε, πολὺν χρυσόν, λογάριν.

13830 νὰ μείνη τοῦ προσφέρει Pap., Mout li dona riche sojor F 28944: νὰ μὴ (AV: μῆνα C) τὸν μεταφέρῃ ACV || 13833 Φρικτὰ Pap., Assez li dona guarnemenz | E autres aveirs beaus e genz F 28947-8: ἐκ τὰ A καὶ ἐκ τὰ CV.

*

13856 τὴν Πενολόπην θέλουσι νὰ ἐπάρουν μετ' ἐκείνους
 ..... , κἂν θέλῃ κἂν οὐ θέλῃ·
 τίποτε οὐ φοβίζονται ἐκ τοὺς φοβερισμούς της.

.....
 Τὸν Ἄλκειον παρακαλεῖ, τὸν βασιλέα ἐκεῖνον,
 νὰ τοῦ δακνείσῃ τὸν λαόν, τὴν δύναμίν του πᾶσαν,

13862 —ὀλίγον ἦν τὸ πέρασμα— νὰ ὑπάγῃ πρὸς τοὺς ἐχθρούς του.

13856 Πενολόπην Pap.: Πενόλοπον CV Πενέλοπον A || 13857 lacunam statuit Pap., cf. F 28978-9 Mais ne li pueent faire entendre: | O li sojornent, peist o place || 13858 τῆς Pap.: του ACV || 13862 ἦν Pap., N'i a mie mout a sigler, | Ne mout grant cors ne mout grant mer F 28990-1: εἰς ACV.

*

Τέτοιαν ἔκκαμναν ταραχὴν, τόσον μεγάλον κρότον,

13872 ὅτι πᾶν τὸ παλάτιον ἤχει τοῦ χαλασθῆναι.

13872 πᾶν τὸ παλάτιον ἤχει τοῦ χαλασθῆναι Pap., Toz li pais (app. pales) entor en bruit F 29000: καὶ τὸ παλάτιον ἤγετο χαλασθῆναι ACV.

*

Χαρὰν εἶχεν ἀπόρρητον, κατέλιπε τὰς λύπας.

13905 Ἄλλ' οὐδὲν τὸν ἀπέμεινεν ἄχρι πολλῶν ἡλίων:
 καλὰ τὸ μέλλον ἔτρεχε πρὸς αὐτὸν νὰ περάσῃ.

13906 καλὰ Pap.: ἀλλὰ ACV.

Ἡ ἐπανάληψις τοῦ ἀλλὰ σὲ δύο συνεχεῖς στίχους εἶναι ἀδέξια, ἐνῶ ἀντίθετα τὸ ρῆμα ἔτρεχεν χρειάζεται ἓνα ἐπίρρημα, γι' αὐτὸ ἀντικατέστησα τὸ δεύτερο ἀλλὰ μὲ τὸ ἐπίρρημα καλὰ.

*

13925 Χαίρεται ὁ Θελέμαχος καὶ ὁ Δυσσεὺς ἔτι πλεῖον

ἔτι πλεῖον Pap., cent tanz e plus F 29074: τὸ πλεῖον A ὁμοίως V.

*

13932 Ἐκ τὸν πολὺν ἀγῶνα του, τὴν ἔννοιαν τὴν μεγίστην,
 ἐπίασε τὸν Θελέμαχον, εἰς φυλακὴν τὸν βάνει

13932 ἀγῶνα του Pap. metri gratia: τὸν ἀγῶνα AV || 13933 alt. τὸν Pap.: τὴν A.

*

13940 οὐκ ἔχει πλέον κἂν ἐκτὸς Θελέμαχον καὶ μόνον

ἐκτὸς Pap., Fors F 30080: ποσῶς AV.

*

13951 νεκρὸν τὸν ἔρριψεν ἐκεῖ, κάτω ἐκ τῶν ποδῶν του

κάτω ἐκ (vel κάτωθεν) τῶν ποδῶν του Pap.: ὑποκάτω τῶν ποδῶν του A εἰς γῆν ἀποθαμένος V.

*

Είχε και τὸ μερίδιον τοῦ ἐκεῖνος ἀπὸ κόλπους:

13960 <κ> τὸ πρόσωπον, <κ> τὰ χέρια τοῦ ὑπάγαυινε τὸ αἶμα.

13960 'κ bis suppl. Pap.

*

Μέγαν θρῆνον ἐκάμνασιν ὅλη του ἡ βασιλεία

14054 <καί> θλιψιν ξενοχάραγον Θελέγονος ὁ νέος.

14054 και suppl. Pap. || κάμνει post θλιψιν praeb. AVX: del. Pap. metri gratia.

*

14098 πηδάλιον <ἦ> πατερὸν ἀκέραιον οὐ γὰρ εἶχαν,
αἱ τάβλες και τὰ πατερὰ ἤσασι τσακισμένα

14098 ἦ suppl. Pap. || 14096 ἤσασι τσακισμένα Pap.: ἦσαν συντσακισμένα AX.

*

Βαρεῖ του διὰ τὸν πάππον του και πλεώτερον δι' ἐκεῖνον.

Τὴν ἔξεκληρίαν ἔφησε και τὴν ἐρημοσύνην

14115 κακὰ νὰ ἐξαγοράσθηκεν ὅποιος και ἂν τὴν ἐποῖκεν

14114 ἔξεκληρίαν Pap., cf. 14124, desheritement F 29107: ἀσκληρίαν AX.

Ἡ λέξη ἀσκληρία δὲν φαίνεται νὰ μαρτυρεῖται πουθενὰ ἄλλοῦ, ἐνῶ ἀντίθετα λίγους στίχους πιὸ κάτω βρίσκουμε τὴν λέξη ἐξεκληρία «ἀποκλήρωση» ~ F 29130 desheritez.

*

Εἶπε τους γὰρ τὴν ἀφορμὴν διὰ τὴν ἐξεκληρίαν
πολλὰ σκληρὴν και ἄδικον, αἰσχροὴν πανάσχημὴν τε.

Ἄπ' αὐτοῦ εἶπε και τὸ πῶς οἱ δύο ἠγαποῦνταν,

14130 Ἄκαστος μὲ τὸν Πηλέα, πλέον τριάκοντα χρόνους

σὺν ἄλλοις λέγω σας ἐπτά, ὅταν ἐπῆρε Θετίν,

τὴν θυγάτηρ τοῦ Ἄκαστου, εἰς γάμου κοινωνίαν.

14128 σκληρὴν Pap., ses cruëutez F 29133: πολλὴν AX || 14130 Ἄκαστος Pap.: Ἄκουστος A Ἄκουστός X || 14132 τὴν θυγάτηρ τοῦ Ἄκαστου Pap.: τὴν ἀδελφὴν τοῦ Πήλεος AX.

*

Ὅταν τὸν εἶδε, ἀπὸ χαρᾶς ὡσάν ἐλιγοθύμει,

14175 μικρὸν ὠλιγοψύχησε, πίπτει ἐξαποθαμένος

14174 ὡσάν Pap.: ὄσον ACX.

*

14204 Ξιφάριν ἦρε μετ' αὐτὸν φρικτὸν, ἠκονισμένον,

<τὸ> ἐκράτει ἀποκάτω του, τινὰς νὰ μὴ τὸ βλέπη.

14204 Ξιφάριν Pap., Un glaive F 29267: κοντάρι ACX || 14205 τὸ suppl. Pap.

*

14226 Ἐκεῖνοι τοῦ ἀπεκρίθησαν μετ' αὐτοὺς τοῦ νὰ ὑπάγῃ
καὶ νὰ σταθῆ ἑκεῖ μετ' αὐτούς, καλὸν νὰ τοῦ ποιήσουν.

....

Ἐλαφος ἀπεπήδησε ταῦτα ἀπὸ τὸ ἔλος
14230 πολλὰ μεγάλος καὶ φρικτός, ἔξ καὶ δέκα κερκίδων.
Τὸ κυνήγι ἐχείρησε τόσα καλόν, ὠραῖον,
ὅσον οὐ βιόλες ἠμποροῦν πλεώτερον νὰ ἠχήσουν
ἀπὸ τὰ βούκινα, φημί, καὶ τὰς φωνὰς τοῦ δάσους.

Ἄπὸ τὰς φωνὰς τοῦ δάσους.
Ἄπὸ τὰς φωνὰς τοῦ δάσους.
Ἄπὸ τὰς φωνὰς τοῦ δάσους.
14235 ἐδίωκε τὴν ἔλαφον κλπ.

14226 τοῦ Pap.: τὸν AX || 14227 ἐκεῖ Pap.: καὶ AX || 14229 τὸ ἔλος Pap.: τῷ
ἐλει X τὸ ἐλει A || 14232-33 οὐ βιόλες ἠμποροῦν πλεώτερον νὰ ἠχήσουν | ... τοῦ δάσους
Pap., Lais de rote ne de vièle | Ne vausist tant a escouter: | La grant forest re-
tentist cler F 29306-8: ὅσον οὐδὲν σᾶς ἠμπορῶ πλεώτερον νὰ εἶπω | ... τὰς τόσας AX
|| 14234 τούτων Pap., L'uns des freres F 29309: του ὁ A του X.

Στοὺς στίχους 14232-33 τὸ κείμενο εἶναι ἀσφαλῶς ἐφθαρμένο: ἀντὶ
γιὰ τοὺς ὠραίους στίχους F 29306-8 ἔχουμε ἀπλῶς ἀνούσια παραγεμί-
σματα, πρᾶγμα πού δείχνει πῶς ὁ ἀντιγραφέας τοῦ ἀρχετύπου προσπάθησε
νὰ ἀποδώσει ὅπως ὅπως ἓνα κείμενο δυσανάγνωστο πάνω στὸ πρότυπο
ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀντέγραφε.

*

14245 Ἄπ' αὐτοῦ τὸν ἠρώτησε καὶ τὸ πόθεν ἐρχέτον
καὶ τί μαντᾶτα καὶ βαστᾶ ἐξ Ἄχαστον ἐκεῖνος

14246 ἐξ Ἄχαστον Pap.: ἐξάκουστον A ἐξάκουστα X.

*

Μαντᾶτα ὁκάτι τοῦ εἶπασιν, οὐδὲν ἠξεύρω ποῖα,
14250 ἀσύστατος δὲ ἔρχεται πολλὰ καὶ χολιασμένος.

14250 ἀσύστατος Pap., mout desvez F 29340: ἀσίφθαστος AX.

Τὸ ἐπίθετο desvez σημαίνει égaré, fou, καὶ νομίζω ὅτι μπορεῖ ἡ λέ-
ξη ἀσίφθαστος πού εἶναι ἀμάρτυρη καὶ φαίνεται ὅπωςδήποτε ἓνας ἐσφαλ-
μένος τύπος νὰ ὑποκρύπτει τὴν λέξη ἀσύστατος μὲ τὴν σημασία τοῦ συγ-
χυσμένος.

*

Ἐδραμε τάχιστα εὐθύς ἐνθ' ἦν τὰ κάτεργά του,
14255 διὰ νὰ ὀρμωθῆ καλλιώτερον, νὰ ἀλλάξῃ τὴν στολὴν του.
Καὶ τὸ κορμὶν ἐφόραινεν οὕτως πανεπηρμένον,
ὡσάν νὰ ἦτον εἷς υἱὸς Πριάμου βασιλέως,
ὅπου εἷς δουλείην ἐπῆρε τον εἷς τὴν χώραν του ὁ Πύρρος.
Ἄπὸ τὴν κάλλιον ἐνδύθηκεν, εἷς συναντὴν Ἄχαστου
14260 ὑπάγει κλπ.

14257 εἷς Pap., uns des fiz Priant F 29348: ὁ AX || 14258 ὁποῦ ... ὁ Πύρρος Pap., Que Pirrus en menast o sei | Pris e chaitif en son navei F 29349-50: ἀπὸ τὰ ἴδια ἤ-ξευρεν (ἤξευρ' X) ἐκ τὴν χώραν τοῦ Πριάμου AX || 14259 κάλλιον Pap., Quant vestuz fu de meilleurs dras F 29351, cf. Πόλ. 14255: καλῶς AX.

Ὁ στίχος 14258 εἶναι ἐξαιρετικὰ προβληματικὸς καὶ ἡ διόρθωσις ποῦ προτείνω εἶναι ἀπλῶς μιὰ προσπάθεια γιὰ νὰ τὸν ἀποκαταστήσω.

*

14275 Ἀποσταμένος παντελῶς ἐνὶ ἀπὸ τῆς θαλάσσου
καὶ ἐκ τὸν κλύδωνα τὸν πολὺν καὶ ἐκ τὴν κχοταρίαν.
Ἔλα τὰ ξύλα του, φημί, ἔχει τχ συντριμμένα.

14276 prius ἐκ Pap. metri gratia: ἀπὸ ACX.

*

14282 Ἐκ τὴν χολὴν ἐτρόμαζε καὶ ἐκ τὸν μέγαν πόνον
ἐτρόμαζεν Pap., D'ire trestremble e de dolor F 29378: ἐτρόμαξε ACX.

*

14290 Ἡ Θέτις ἡ πανεύγενη, ἡ μήτηρ Ἀχιλλέως,
θυγάτηρ ἦτον Ἀκχστου, γυνὴ δὲ τοῦ Πηλέως.

14291 γυνὴ δὲ τοῦ Πηλέως Pap., E femme espose Peleüs F 29388: τούτου τοῦ βασιλέως ACX.

Ἡ ἔκφρασις τούτου τοῦ βασιλέως εἶναι ἀπλὸ πρκαγέμισμα, ἐνῶ φαίνεται νὰ ἔχει μείνει ἀμετάφραστη ἡ ἔκφρασις e femme espose Peleüs.

*

14299 Ὡσάν τὸν εἶδε, ἐφώνησε, «Δήμιε,» τὸν ὀνομάζει.

Ὡσάν Pap., Quant el le veit F 29398: μέσα ACX.

Στὴν ἐξαιρετικὰ εὐαίσθητη θέση ποῦ εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ στίχου τὸ Ὡσάν ἀλλοιώθηκε σὲ μέσα.

*

14325 Ὄταν τὸν ἐνοπτρίζεται, βλέπη τὸ πρόσωπόν του,
φαίνεται τῆς τὸν Ἀχιλλέα ἐβλέπει τὸν υἱὸν τῆς,
ὅλα ὡς ἐκεῖνος ὁμοῖος, κορμὴν καὶ τ' ἄλλα πάντα.

....

14332 Εἰς ταυτὸν ἐκκτῆνησε βλέποντά την ὁ Πύρρος.

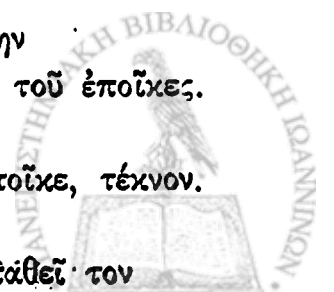
....

14337 ἄς ἔχη τὴν συμπάθειαν σου καὶ τὴν ἐλεημοσύνην
καὶ αὐτὸς πάλι <ἄς> σὲ συμπαθῆ ἔξ ὅ,τι καὶ ἂν τοῦ ἐποῖκες.

....

ἀλλὰ [δὲ] αὐτὸν] θυγάτηρ του εἰμί, ὡς καὶ ἂν ἐποῖκες, τέκνον.
Οὐδὲν λαχαίνει τάχατε διὰ τὰ κακὰ τὰ ἐποῖκε

14345 θάνατον νὰ τοῦ θέλωμεν, [ὁ] Πηλεὺς γὰρ συμπάθει τον

14327 ἄλλα ὡς Pap., Toz autreteus come il meesme F 29431: ἄλλος AX || 14332 ταυτὸν Pap.: αὐτὸν AX || 14333 πάλι <ᾶς> Pap., Qu'il ne vos pardoint autresi F 29445: πάλιν AX || τοῦ Pap.: τὸν A om. X || 14343 δι' αὐτὸν vel τέκνον delenda metri gratia || 14345 ὁ AX: del. Pap.

*

Ἐκεῖνοι ὅπου ἐδιέβησαν διὰ νὰ χωροπατήσουν,
ἐστράφησαν γὰρ ὀπισθεν, ὑπᾶσιν, ὠμοσάν του
14385 ὅτ' εἰς τὴν Δέλφην ἤσασι, Πύρρον οὐδὲν ἐβλέπαν.
Τὸ φονικὸν οὐκ ἤθελαν νὰ ποιήσουν τὸ κρυφῶδες.

...

Καλὰ τὸ ἐνόησε, [ὅτι] ψεύδονται, ἀλήθειαν οὐ λέγουν.
14390 Ἄτὸς του ἐγίνη μοναχός, περπατητῆς καὶ ξένος.

.....

Ἔως ὁ κόσμος ὄλλυται Ἀνατολῆς καὶ Δύσης,
14401 εἴη περ ἐκείνης ὄνομα οὐαί, ἀνάθεμά την.

14385 Πύρρον οὐδὲν Pap., Onc n'oïrent ne n'aperçurent | Que Pirrus esteit devenuz F 29708-9: τίποτε δὲν X || 14386 οὐκ ἤθελαν νὰ ποιήσουν τὸ κρυφῶδες Pap., Eschiver voustrent, ço lison, | Cel murtre e cele traïson F 29705-6: ὁ ἤθελε νὰ ποιήση τὸ κρυφῶδες X || 14389 ὅτι X: del. Pap. metri gratia || 14390 περπατητῆς Pap. metri gratia: περιπατητῆς X | 14401 εἴη περ vel εἴη παρ' Pap.: οἱ ὑπὲρ X.

